

Riktlinje för ekonomiskt bistånd

Beslutat datum:	2026-10-13 § 73
Gäller från datum:	2026-10-16
Beslutat av:	Socialnämnden
Ansvarig:	Socialförvaltningen
Diarienummer:	SN-2026-00182
Giltighetstid:	2027
Ersätter tidigare beslut:	SN 2025-12-16 § 93

Styrdokument i Haninge kommun

Program – antas av kommunfullmäktige

Ett program anger den politiska viljeinriktningen inom ett särskilt prioriterat område och fastställer, på strategisk nivå, strategier för hur viljeinriktningen inom området ska förverkligas. Antalet program ska vara begränsat. Program ska ha en giltighetstid.

Policy – antas av kommunfullmäktige

En policy uttrycker politikens värdegrund och förhållningssätt. Policyer talar om vad kommunen vill uppnå inom ett specifikt område, men tar inte ställning till utförande eller metoder. Policyer ska ha en giltighetstid.

Strategi – antas av kommunstyrelsen eller nämnd

En strategi anger strategiska åtgärder för den politiska viljeinriktningen. Strategier kan ange vem som ansvarar för att åtgärder genomförs, när de ska vara genomförda samt vilka prioriteringar som ska göras. Strategier ska ha en giltighetstid.

Riktlinje – antas av kommunstyrelsen eller nämnd

En riktlinje anger ramar för handlingsutrymmet i en viss fråga och säkerställer korrekthet och kvalitet. Riktlinjer preciserar hur andra styrdokument eller lagstiftning ska uppnås. Riktlinjer behöver inte ha en giltighetstid.

Anvisning/rutin – antas av ansvarig direktör/chef

En anvisning eller rutin verkställer politisk vilja eller lagstiftning genom att konkret ange hur uppgifter ska göras. De besvarar ofta frågor om vad, när, var, hur och av vem. Kommundirektör fattar beslut om anvisningar och rutiner som riktar sig till hela koncernen. Anvisningar och rutiner behöver inte ha en giltighetstid.

Innehåll

1	Inledning	7
2	Bakgrund och syfte	8
3	Grunder för ekonomiskt bistånd.....	8
	Principer	8
3.1	12 kap. 1 § SoL.....	9
3.1.1	Anmälan om god man eller förvaltare.....	10
3.1.2	Orosöverföring	10
3.1.3	Barnperspektiv	10
3.1.4	Felaktiga utbetalningar.....	11
3.1.5	Individuell plan	12
3.1.6	Hembesök.....	13
3.1.7	Kommunens yttersta ansvar, bosättningskommun och vistelsekommun.....	13
3.1.8	Nödsituation.....	14
3.1.9	Rättssäkerhet	14
3.1.10	Självförsörjning.....	14
3.2	Återkrav	15
4	Försörjningsansvar.....	15
4.1	Barn och ungdomar.....	15
4.1.1	Ungdom över 18 år som inte studerar.....	16
4.1.2	Ensamkommande ungdomar.....	16
4.1.3	Gifta ungdomar under 21 år som studerar	16
4.2	Makar, registrerade partners, sambos med mera.....	16
4.2.1	Separation/Skilsmässa	17
5	Förutsättningar för rätten till ekonomiskt bistånd.....	17
5.1	Stå till arbetsmarknadens förfogande	17
5.2	Hinder att stå till arbetsmarknadens förfogande.....	18
5.2.1	Sjukdom	18
5.2.2	Rehabilitering	19
5.2.3	Skadligt bruk och beroende	19
5.3	Krav på aktivitet.....	20

5.3.1	Bristande deltagande i aktivitetskrav.....	21
5.3.2	Besök/rekreativsvistelse på annan ort	22
5.4	Företagare	22
5.5	Föräldralediga.....	23
5.6	Studerande	23
5.6.1	Vuxenstuderande	23
5.6.2	Studier på grundskolenivå	24
5.6.3	SFI	24
5.6.4	Ungdomar under 21 år.....	24
5.6.5	Reducerat eller indraget studiebidrag till följd av ogiltig skolfrånvaro kompenseras inte	25
5.6.6	Studerande utan rätt till studiemedel	25
5.6.7	Studerande i arbetsmarknadsinsatser.....	25
5.7	Utländska medborgare	26
5.7.1	Anhöriginvandring	26
5.7.2	Asylsökande och övriga som sökt uppehållstillstånd	26
5.7.3	EU/EES-medborgare.....	27
5.7.4	Nyanlända.....	27
5.7.5	Saknar uppehållstillstånd eller uppehållsrätt i Sverige	28
5.7.6	Tidsbegränsat uppehållstillstånd (TUT)	28
5.7.7	Återvandring.....	29
5.8	Vistelse vid sjuk-, behandling- och kriminalvård	29
5.9	Pensionärer	29
6	Beräkning av inkomster och tillgångar	30
	Inkomster	30
6.1	Barn och ungdomars inkomster	30
6.1.1	Inkomster <i>för</i> barn och ungdomar	31
6.1.2	Inkomst <i>av arbete</i> för barn och ungdomar	31
6.1.3	Ensamkommande barn och unga	31
6.2	Jobbstimulans.....	31
6.2.1	12 kap. 8 § socialtjänstlagen	31
6.3	Undantagna inkomster.....	32
6.3.1	Merkostnadsersättning.....	32

6.3.2	Ersättning för omkostnader.....	32
	Tillgångar.....	33
6.4	Barns- och ungdomars tillgångar.....	34
6.5	Bilnehav	34
6.6	Fasta tillgångar.....	34
6.7	Undantagna tillgångar	35
	7 Försörjningsstöd och övriga levnadskostnader.....	36
	Försörjningsstöd	36
7.1	Riksnorm till en högre nivå.....	36
7.2	Kläder och skor.....	36
7.3	Fritidsaktiviteter.....	37
7.4	Merkostnader vid funktionsnedsättning.....	37
7.5	Fördyrade matkostnader.....	37
7.6	Specialkost	37
7.7	Umgänge med barn	38
7.8	Riksnorm till en lägre nivå.....	38
7.9	Boendekostnad.....	39
7.9.1	Skälig bostadsstorlek	39
7.9.2	Oskälig boendekostnad.....	40
	Boendekostnader vid olika boendeformer	40
7.9.3	Hyresrätt	40
7.9.4	Bostadsrätt.....	41
7.9.5	Egen fastighet.....	41
7.9.6	Andrahandskontrakt	41
7.9.7	Folkbokföring och hushållsgemenskap.....	42
7.9.8	Inneboende och hushållsgemenskap	42
7.9.9	Hyresdel vid hushållsgemenskap.....	43
7.9.10	Vuxna barn som bor hos föräldrar.....	43
7.9.11	Delat boende.....	44
7.9.12	Inneboendekontrakt	44
7.9.13	Andra boendeformer.....	45
7.9.14	Bistånd till eget boende	45
7.10	Elkostnad	45

7.11	Uppvärmningskostnad.....	45
7.12	Hemförsäkring	46
7.13	Medlemsavgift till fackförening och arbetslöshetskassa	46
7.14	Arbetsresor och lokalresor	46
	Övriga levnadskostnader.....	47
7.15	Barnomsorgsavgift.....	47
7.16	Begravningskostnader.....	47
7.17	Bilkostnad	48
7.18	Cykel, fritidsutrustning och fritidsaktiviteter	48
7.19	Dator	48
7.20	Depositionsavgift.....	48
7.21	Flyttkostnader.....	49
7.22	Försäkringar.....	49
7.23	Glasögon och kontaktlinser	49
7.24	God man	49
7.25	Hemtjänst.....	50
7.26	Trygghetslarm.....	50
7.27	Hemutrustning	50
7.28	Hjälpmedel.....	51
7.28.1	Ortopediska skor och inlägg.....	51
7.28.2	Hörapparat.....	51
	Identitetshandlingar och medborgarskap	51
7.29	ID-handlingar.....	51
7.29.1	Främlingspass	51
7.29.2	Uppehålls- och arbetstillstånd	51
7.29.3	Svenskt medborgarskap	52
7.30	Internet.....	52
7.31	Juridiska avgifter, rättshjälp och rättsskydd	52
7.32	Kostnader i samband med ekonomiskt bistånd.....	53
7.33	Körkort	53
7.34	Läkarvård och läkemedel.....	53
7.35	Provtagning i samband med körkortsutredning.....	53
7.36	Psykoterapi, alternativmedicinsk behandling med mera	54

7.37	Magasinering.....	54
7.38	Omkostnader vid vistelse på behandlingshem.....	54
7.38.1	Boendekostnad.....	54
7.38.2	Personliga kostnader.....	54
7.38.3	Särskilda kostnader	54
7.39	Fängelsevistelse.....	55
7.40	Resor.....	55
7.40.1	Arbets- och aktivitetsresor.....	55
7.40.2	Begravningsresor.....	55
7.40.3	Färdtjänst.....	55
7.40.4	Inställelse vid domstol.....	55
7.40.5	I samband med anhöriginvandring.....	56
7.40.6	Resekostnader ut från Sverige.....	56
7.40.7	Frivillig återvandring.....	56
7.40.8	Sjukresor.....	56
7.40.9	Skolresor.....	56
7.40.10	Söka arbete i annan del av landet.....	56
7.40.11	Umgängesresor.....	56
7.40.12	Övriga resor	56
7.40.13	Semester	56
7.41	Skulder och avbetalningar	56
7.42	Spädbarnsutrustning.....	57
7.43	Tandvård.....	57
7.43.1	Akut tandvård.....	57
7.43.2	Nödvändig tandvård.....	57

Inledning

Ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är relaterat till det enskilda hushållets behov och det skiljer ekonomiskt bistånd från de flesta andra svenska bidragssystemen. I Haninge kommun ansvarar Socialnämnden för ekonomiskt bistånd.

1 Bakgrund och syfte

Syftet med riktlinjer för ekonomiskt bistånd är rättssäkerhet och likabehandling i kommunen när det gäller såväl bidragsnivå som förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd. Det innebär att alla sökande ska få sina ansökningar bedömda, samt erbjudas insatser utifrån sina individuella förutsättningar. Det gäller oavsett ålder, kön, etniskt ursprung, hudfärg, språk, religion, funktionsnedsättning eller sexuell läggning. Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet. Enligt socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras. Bedömningen ska präglas av en helhetsbedömning av den enskildes eller hushållets hela situation, frivillighet och självbestämmande samt normalisering, kontinuitet, flexibilitet och närhet.

Individer som söker ekonomiskt bistånd i Haninge möts med en positiv förväntan om arbetsförmåga. Vi ser till möjligheter och förmågor som tillgångar för att nå egen försörjning och anpassar insatserna för att överbrygga eller åtgärda försörjningshinder.

2 Grunder för ekonomiskt bistånd

Principer

Rätten till ekonomiskt bistånd regleras i socialtjänstlagen (SoL) och rättspraxis. Ekonomiskt bistånd omfattar två delar:

- Att bedöma rätten till bistånd
- Att vägleda klienten mot egen försörjning.

Arbetet ska inriktas på att frigöra och utveckla individens egna resurser samt präglas av respekt för individens självbestämmanderätt och integritet, i enlighet med 1 kap. 1 § SoL.

En viktig princip i SoL är att människor i första hand har ett eget ansvar för sitt liv. Det framhålls särskilt att socialtjänsten inte får frånta enskilda deras ansvar i detta avseende.

Socialtjänstens uppgift är att förstärka och komplettera människors egna resurser. Biståndet från socialtjänsten ska stärka den enskildes resurser att leva ett självständigt liv. Insatserna ska alltid utgå från den enskildes behov och livssituation och utformas så att den enskilde så snart som möjligt kan klara sin egen försörjning.

Socialtjänsten har också ett särskilt ansvar att identifiera individer som är utsatta för våld i nära relationer eller som misstänks vara utsatta för

prostitution eller människohandel. Individer ska därför tillfrågas om detta och vid behov informeras om vilket stöd som finns att få inom socialkontorets verksamheter.

Socialtjänsten ska bygga på frivillighet, respekt och självbestämmande. Socialtjänsten ska med andra ord tillsammans med den sökande utforma en planering som medverkar och stärker den enskildes möjlighet till självständiga och självförsörjande liv.

I socialtjänstens grund ligger att se till helheten hos en person eller en familj som söker ekonomiskt bistånd. Det innebär att handläggaren i samarbete med den biståndssökande skaffar sig en helhetsbild av personens resurser, försörjningshinder och behov av insatser för att komma i arbete. Ett helhetsperspektiv förutsätter också att arbetsmarknadsnämnden samarbetar med andra myndigheter på olika sätt. Om den enskilde behöver insatser från andra samhällsorgan också, ska socialnämnden samverka med dem, enligt 7 kap. SoL.

Skyldigheten att samverka tas även upp i annan lagstiftning än socialtjänstlagen. Det står också i till exempel förvaltningslagen, kommunallagen, hälso- och sjukvårdslagen och socialförsäkringsbalken, SFB.

Hos myndigheter skyddas ofta uppgifter som rör enskildas personliga förhållanden av regler om sekretess och tystnadsplikt. När flera myndigheter samverkar är varje myndighet bunden av den sekretess som gäller för respektive myndighet. Samverkan skall ske med den enskildes samtycke.

Inom socialtjänsten gäller sekretess för uppgifter om enskildas personliga förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Det innebär att uppgifterna som huvudregel omfattas av sekretess. Om en uppgift omfattas av sekretess kan den ändå få lämnas ut under vissa förutsättningar, d.v.s. om det finns en så kallad sekretessbrytande bestämmelse.

2.1 12 kap. 1 § SoL

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för levnadskostnader i övrigt.

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker individens möjligheter att leva ett självständigt liv.

Den som är arbetsför ska stå till arbetsmarknadens förfogande som innebär att vid behov delta i kompetenshöjande insatser, kommunal vuxenutbildning i

svenska för invandrare eller motsvarande utbildning vid folkhögskola för att vara berättigad till ekonomiskt bistånd, om det inte finns godtagbara skäl till att undantas från kravet.

2.1.1 Anmälan om god man eller förvaltare

Om en person som uppbär ekonomiskt bistånd kan antas vara i behov av god man eller förvaltare enligt föräldrabalken ska socialnämnden anmäla detta till överförmyndarnämnden. Detsamma gäller om det finns anledning att anta att en förälder inte kommer att förvalta sitt barns egendom på ett betryggande sätt. Anmälan ska även göras när socialnämnden bedömer att behovet av god man eller förvaltare har upphört.

Nämndens anmälningsskyldighet framgår av 11 kap. 2 § socialtjänstförordningen (2025:468) samt 15 § 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Bistånd i form av förmedlingsmedel kan erbjudas i avvaktan att god man eller förvaltare tillsätts. Uppföljning och omprövning ska ske med jämna mellanrum för att följa och uppmärksamma den enskildes behov och förutsättningar.

2.1.2 Orosöverföring

Vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa ska en orosöverföring omedelbart göras till mottagningsfunktionen för barn och unga. Oro för att ett barn far illa kan grunda sig på förhållanden hos barnet eller på omständigheter som påverkar vårdnadshavarens omsorgsförmåga.

Kännedom eller misstanke om att ett barn utsatts för eller bevittnat våld i nära relation ska alltid föranleda en omedelbar orosöverföring till barn- och ungdomsenheten.

Orosöverföring ska göras för alla barn som vistas i Haninge kommun, oavsett hemort, folkbokföring eller medborgarskap.

Den interna orosöverföringen ska dokumenteras i enlighet med gällande rutiner. Mottagande enhet ansvarar därefter för att bedöma om en utredning eller annan åtgärd behöver inledas.

2.1.3 Barnperspektiv

Barnkonventionen är svensk lag och ska beaktas vid all handläggning av ekonomiskt bistånd. Det är som regel vårdnadshavare som ansöker om ekonomiskt bistånd för att kunna fullgöra sin försörjningsskyldighet för sina barn. I hushåll där det finns barn eller ungdomar ska barnets situation alltid uppmärksammas och beaktas. Socialnämnden ska vid utredning, bedömning och beslut särskilt beakta barnets bästa och vilka konsekvenser beslutet kan få för barnet.

Inom socialförvaltningen i Haninge kommun ska barnperspektivet genomsyra handläggningen av ekonomiskt bistånd.

Fyra av barnkonventionens artiklar utgör grundläggande principer och ska vara vägledande vid handläggningen:

- Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn.
- Barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade utifrån ålder och mognad.
- Varje barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.
- Alla barn har samma rättigheter och får inte diskrimineras.

När barn berörs av ett beslut ska det därför tydligt framgå av utredning och beslutsmotivering hur barnets bästa har beaktats i ärendet. Detta gäller särskilt vid avslagsbeslut, reducering av bistånd eller andra beslut som riskerar att påverka barnets ekonomiska eller sociala situation.

2.1.4 Felaktiga utbetalningar

Ekonomiskt bistånd ska handläggas rättssäkert och med god kvalitet.

Utgångspunkten är att rätt bistånd ska betalas ut till rätt person och med rätt belopp. Den enskilde är skyldig att lämna fullständiga och korrekta uppgifter om sina personliga, ekonomiska och sociala förhållanden samt att omgående anmäla förändringar som kan påverka rätten till bistånd.

Arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar ska i första hand vara förebyggande. Handläggaren ska därför redan vid nybesök, och löpande under biståndstiden, informera den enskilde om:

- skyldigheten att lämna korrekta uppgifter,
- skyldigheten att anmäla förändrade förhållanden,
- möjligheten till återkrav,
- kommunens skyldighet att utreda misstänkta felaktiga utbetalningar,
- kommunens skyldighet att anmäla misstänkta bidragsbrott.

Det ska dokumenteras i akten att informationen har lämnats.

Nödvändiga kontroller bör genomföras innan beslut fattas för att säkerställa att bistånd betalas ut på korrekta grunder. Syftet är att förebygga felaktiga utbetalningar och därmed minska behovet av återkrav och efterföljande utredningar.

Om det uppkommer misstanke om att ekonomiskt bistånd har beviljats eller betalats ut på felaktiga grunder ska ärendet utredas. Utredningen handläggs enligt den handbok SKR hänvisar till (*Stockholms stads handbok för arbetet med att*

utreda felaktiga utbetalningar och bidragsbrott). Vid behov kan utredningen omfatta exempelvis inhämtande av uppgifter från andra myndigheter, registerkontroller, hembesök samt andra relevanta utredningsåtgärder.

Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp ska underrättelse lämnas till den myndighet eller organisation som fattat beslutet. Enligt lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen är kommunen skyldig att lämna sådan underrättelse.

Misstänkta bidragsbrott ska alltid överlämnas till FUT-handläggare för fortsatt utredning. Om det finns misstanke om brott ska polisanmälan alltid göras i enlighet med bidragsbrottslagen och kommunens gällande rutiner.

När ekonomiskt bistånd har betalats ut felaktigt ska socialnämnden även pröva förutsättningarna för återkrav enligt bestämmelserna om återkrav i socialtjänstlagen. Bedömningen av återkrav är fristående från bedömningen av om polisanmälan ska göras.

Socialnämndens arbete mot felaktiga utbetalningar ska präglas av rättssäkerhet, likabehandling och ett tydligt förebyggande perspektiv där korrekta uppgifter, tidiga kontroller och tydlig information till den enskilde utgör grunden för handläggningen.

2.1.5 Individuell plan

För personer som uppbär ekonomiskt bistånd ska en individuell plan upprättas. Planen tas fram tillsammans med den enskilde och syftar till att stärka möjligheten till egen försörjning och självständighet.

Den individuella planen ska innehålla:

- överenskomna aktiviteter och insatser,
- omfattning och tidsplan för aktiviteterna,
- aktuella behov vid nedsatt förmåga eller övrig bedömning
- ansvarsfördelning mellan den enskilde, socialtjänsten och andra berörda aktörer,
- plan för uppföljning och revidering.

Insatser och aktiviteter ska vara individuellt anpassade och utformas utifrån den enskildes förutsättningar, behov och förmåga. Planen ska följas upp regelbundet och vid behov justeras i samverkan med den enskilde.

2.1.6 Hembesök

I vissa fall kan socialtjänsten ha ett befogat behov av att genomföra hembesök för att inhämta underlag som är av betydelse för utredningen och bedömningen av den enskildes rätt till bistånd. Som huvudregel ska hembesök endast genomföras med den enskildes frivilliga och reella samtycke. Hembesök kan vara aktuellt när det förekommer oklarheter kring boendesituationen eller om det bedöms relevant för utredningen vid en ansökan om hemutrustning.

2.1.7 Kommunens yttersta ansvar, bosättningskommun och vistelsekommun

Kommunen har det yttersta ansvaret för att enskilda som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän. Ansvaret mellan kommuner fördelas enligt socialtjänstlagens bestämmelser om bosättningskommun och vistelsekommun.

Med **bosättningskommun** avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt. Om den enskilde saknar stadigvarande bostad avses den kommun som personen har starkast anknytning till. Folkbokföring kan vara en omständighet vid bedömningen, men är inte ensam avgörande.

Med **vistelsekommun** avses den kommun där den enskilde befinner sig när hen ansöker om stöd och hjälp eller där det på annat sätt framkommer att personen behöver stöd eller hjälp från socialtjänsten.

Om den enskildes bosättningskommun är oklar ska nödvändig utredning genomföras. Även vid prövning av akut bistånd ska socialnämnden så långt som möjligt utreda om de grundläggande förutsättningarna för bistånd är uppfyllda, exempelvis identitet, uppehållstillstånd, uppehållsrätt eller annan rätt att vistas i landet samt den enskildes aktuella nödsituation. Om det står klart att en annan kommun ansvarar för den enskilde är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer.

För kommunerna i Stockholms län gäller även den länsgemensamma överenskommelsen om ansvarsfördelning för personer i hemlöshet. Överenskommelsen ska användas som vägledning vid bedömning av ansvarig kommun och syftar till att stärka samverkan mellan kommunerna samt säkerställa att den enskilde inte hamnar mellan olika kommuners ansvarsområden. Vid oklarheter om ansvarsfördelningen ska kommunerna föra dialog med varandra och den enskildes behov ska alltid stå i centrum.

2.1.8 Nödsituation

Med nödsituation avses framför allt situationer som uppstår akut, oväntat och oförutsett. Det kan exempelvis handla om situationer där den enskilde blivit sjuk eller utsatt för våld.

Ett akut nödläge kan också uppstå när en biståndssökande har kunnat försörja sig, men inte gjort det. Bistånd till akut mathjälp kan dock nekas om sökanden känt till kraven för rätt till bistånd men ändå vid upprepade tillfällen förorsakat ett nödläge.

Andra situationer som kan bedömas som akuta kan vara när en enskild inte kan invänta insatser från en annan kommun eller huvudman. Det kan då bli aktuellt att bevilja personen ekonomiskt bistånd för att ta sig till sin hemort, samt eventuellt pengar till mat och husrum fram till avresan.

Vid en akut nödsituation kan ett hembesök vara aktuellt att göra för att kunna bedöma situationen.

2.1.9 Rättssäkerhet

Handläggningen av ekonomiskt bistånd ska vara effektiv och bedömningarna likvärdiga. Det innebär att den som är berättigad bistånd varken ska få mer eller mindre än vad hushållet har rätt till enligt lag, vägledande rättskällor och riktlinjer.

Det ligger i hushållets ansvar att lämna korrekta uppgifter samt att ansöka om alla socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar som hushållet kan vara berättigad till, innan rätten till ekonomiskt bistånd träder in.

Den enskilde har rätt till att få sin ansökan prövad och rätt till ett skriftligt beslut. Beslutet ska vara tydligt och det ska framgå vad den enskilde har ansökt om och vad hen beviljats och/eller inte beviljats samt på vilka grunder.

Om den enskilde är missnöjd med beslutet har hen möjlighet att överklaga beslutet. Det ska ske inom 3 veckor från den dagen hen fick beslutet.

2.1.10 Självförsörjning

Det är den enskilde som i första hand har ansvar för sitt liv. Kommunens uppgift är att förstärka och komplettera människors egna resurser. Den enskilde måste själv göra vad den kan för att bli självförsörjande, bland annat vara aktivt arbetssökande, söka andra möjliga ersättningar och uttömma sina egna möjligheter att försörja sig. Ekonomiskt bistånd ska fungera som ett sista skyddsnät inom välfärdssystemet.

Försörjningsskyldighet mellan makar/sambor och försörjningsskyldighet föräldrar mot barn går före rätten till ekonomiskt bistånd, vilket innebär att ena

makens eller föräldrars vägran att stå till arbetsmarknadens förfogande kan påverka den andre makens eller barnets rätt till ekonomiskt bistånd.

2.2 Återkrav

Grundregeln beträffande ekonomiskt bistånd enligt 12 kap 1§ socialtjänstlagen (SoL) är att den enskilde inte är återbetalningsskyldig. Undantag stadgas i 33 kap 1-3 §§ SoL.

Socialnämnden begär återkrav om någon fått ett felaktigt bistånd genom oriktiga uppgifter, underlåtenhet att lämna uppgift eller på annat sätt förorsakat att bistånd beviljats obehörigen eller med för högt belopp. Återkrav begärs även i de fall en enskild tagit emot ekonomiskt bistånd felaktigt eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta. Socialnämnden kräver tillbaka det som har betalats ut för mycket.

Socialnämnden kan bevilja ekonomiskt bistånd mot återkrav enligt 33 kap. 2 § SoL om det har lämnats som förskott på en förmån eller ersättning, till den som är indragen i en arbetskonflikt, eller till den som på grund av förhållanden som han eller hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster och tillgångar. Beslutet om bistånd mot återkrav ska meddelas till den enskilde skriftligen och innehålla uppgifter om den eller de omständigheter som utgör grunden för återbetalningsskyldighet.

Socialnämnden får kräva tillbaka ekonomiskt bistånd som har lämnats till kostnader utöver vad som krävs för en skälig levnadsnivå enligt 12 kap. 2 § om beslutet om bistånd har getts under villkor om återbetalning, har meddelats genom ett skriftligt beslut som har delgetts den enskilde, och har innehållit uppgifter om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsskyldighet.

Om den enskilde inte frivilligt betalar tillbaka i enlighet med det beslut som fattats kan Socialnämnden föra talan hos Förvaltningsrätten om fastställande av återbetalningsskyldigheten enligt 33 kap. 4 § SoL. Detta innebär att socialnämnden efter Förvaltningsrättens beslut kan föra ärendet till indrivning.

3 Försörjningsansvar

3.1 Barn och ungdomar

Föräldrar är enligt föräldrabalken försörjningsskyldiga för sina barn. Barn och ungdomar räknas som medlemmar både i hushåll där de stadigvarande bor och i hushåll där de vistas under umgängestid. Försörjningsskyldighet upphör när en ungdom fyller 18 år (7 kap. 1 § andra stycket föräldrabalken).

För skolungdomar som studerar i grundskola, gymnasieskola eller annan jämförlig grundutbildning kvarstår försörjningsskyldigheten tills ungdomen fyller 21 år. Det gäller oavsett omfattningen av studierna. När en skolungdom har fyllt 21 år eller avslutat sina gymnasiestudier bedöms hen som vuxen vid ansökan om ekonomiskt bistånd.

Om en ungdom under 18 år får barn är ungdomens föräldrar fortfarande försörjningsskyldiga för ungdomen, men inte för barnbarnet. Det är ungdomen själv som är försörjningsskyldig för sitt barn (7 kap. 1 § föräldrabalken).

3.1.1 Ungdom över 18 år som inte studerar

Föräldrarnas försörjningsskyldighet upphör när en ungdom fyller 18 år (7 kap. 1 § andra stycket föräldrabalken) och inte studerar på gymnasienivå. Det innebär att ungdomen själv är ansvarig för sin ekonomi och ses som ung vuxen

3.1.2 Ensamkommande ungdomar

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till ensamkommande ungdomar i åldern 18–20 år, som studerar på högst gymnasial nivå och som saknar försörjningsskyldiga föräldrar i landet.

Med ensamkommande ungdomar avses ungdomar som är anvisade till Haninge. Med före detta ensamkommande ungdomar avses de som placerats av annan kommun i Haninge och därefter söker eget boende eller studerar vidare på orten.

3.1.3 Gifta ungdomar under 21 år som studerar

Det är makarnas inbördes ansvar att försörja varandra. Saknar ene maken möjlighet att bistå den andre träder den biståndsbehövande partens föräldrar in som ansvariga. Saknar även de möjlighet att bistå sitt barn är det upp till föräldrarna att söka ekonomiskt bistånd.

3.2 Makar, registrerade partners, sambos med mera

Makar, registrerade partners och sambos har ett gemensamt försörjningsansvar för varandra vid ansökan om ekonomiskt bistånd. Personer som stadigvarande bor tillsammans i ett äktenskapsliknande och som har gemensamt hushåll betraktas som sambos. Gemensamma inkomster, tillgångar och skäligen utgifter ska beaktas vid beräkning av biståndsbehov.

Enbart att parterna är folkbokförda på olika adresser, lever på olika platser eller i olika länder hindrar inte att paret kan betraktas som sammanboende i samband med en ansökan om ekonomiskt bistånd om de kan antas leva tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden.

För personer som bor ihop utan försörjningsansvar för varandra beviljas riksnorm enligt personliga kostnader som ensamstående och gemensamma kostnader utifrån andel av hushållet.

3.2.1 Separation/Skilsmässa

För sammanboende gäller att försörjningsskyldigheten upphör när samboförhållandet upphör. Enligt 2 § sambolagen upphör ett samboförhållande när samborna eller någon av dem ingår äktenskap, flyttar isär, eller då någon av samborna avlider.

För makar gäller att den legala underhållsskyldigheten kvarstår så länge äktenskapet kvarstår. Vid ansökan om äktenskapsskillnad kvarstår alltså försörjningsskyldigheten under betänketiden.

Endast i undantagsfall kan bistånd utgå endast till ena parten, exempelvis vid förekomst av våld i relationen.

4 Förutsättningar för rätten till ekonomiskt bistånd

Utgångspunkten är att den som söker ekonomiskt bistånd ska vistas i kommunen, stå till arbetsmarknadens förfogande och aktivt verka för att uppnå egen försörjning.

Direkt vid nyansökan om ekonomiskt bistånd påbörjas planering mot självförsörjning. De som söker ekonomiskt bistånd ska ha en aktiv individuell plan med fokus på den enskildes behov och resurser för att förkorta inträdet till arbetsmarknaden. Planen följs upp kontinuerligt i samråd med den enskilde.

4.1 Stå till arbetsmarknadens förfogande

Biståndsmottagare som står till arbetsmarknadens förfogande är skyldig att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet aktiviteter motsvarande heltid utifrån arbetsförmåga samt aktivt söka arbete kontinuerligt utifrån kompetens och förutsättningar. Detta innefattar att vid behov delta i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (SFI) eller motsvarande utbildning vid folkhögskola. De insatser och aktiviteter som den enskilde ska delta i specificeras i dennes individuella plan.

4.2 Hinder att stå till arbetsmarknadens förfogande

I vissa fall kan en individ som inte står till arbetsmarknadens förfogande ändå ha rätt till ekonomiskt bistånd, om utredning visar att det finns godtagbara skäl för detta. Skäl kan vara sjukdom, behov av att utreda arbetsförmåga, social problematik eller andra omständigheter som påverkar den enskildes möjlighet att arbeta, delta i arbetsmarknadsinriktade insatser eller aktiviteter som syftar till att stärka den enskildes möjligheter till egen försörjning.

När den enskilde helt eller delvis saknar möjlighet att arbeta ska fokus ligga på att undanröja hinder och stärka förutsättningarna för framtida egen försörjning. För dessa personer kan arbete eller studier bli aktuellt först efter utredning, behandling, rehabilitering eller andra stödinsatser. Om det efter utredning bedöms att arbete inte är realistiskt inom överskådlig tid på grund av hälsomässiga eller sociala skäl, ska socialtjänsten tillsammans med den enskilde planera för annan långsiktig försörjning, exempelvis genom ersättningar från socialförsäkringssystemet eller andra aktuella stödformer.

4.2.1 Sjukdom

Den som inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande på grund av sjukdom ska styrka detta genom läkarintyg om sjukdomsperioden överstiger sju dagar i följd. Om det finns särskilda skäl får socialnämnden begära att den enskilde lämnar in läkarintyg även vid en kortare sjukdomsperiod.

Regionen har ansvar för att utfärda medicinska underlag när en person på grund av sjukdom inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande eller behöver avstå från anvisad praktik, kompetenshöjande verksamhet eller annan aktivitet inom den aktuella planeringen. Bedömning ska utgå ifrån det formulär för läkarintyg som Socialstyrelsen tagit fram med socialnämnden som mottagare, Läkarintyg till socialnämnden. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms, utan om och på vilket sätt som sjukdomen påverkar personens förmåga att arbeta eller delta i arbetsfrämjande insatser eller aktiviteter. Socialnämnden behöver i varje enskilt fall bedöma och planera vilka insatser och aktiviteter som personen ska delta i utifrån varje persons förmåga.

Om det bedöms lämpligt ska den enskilde motiveras att delta i rehabiliterande, arbetsförberedande eller andra insatser som kan stärka arbetsförmågan. Om arbetsförmågan är oklar kan den enskilde behöva medverka i utredning av sin arbetsförmåga samt i de kontakter med hälso- och sjukvården, Försäkringskassan eller andra aktörer som krävs för att klarlägga rätten till arbete, rehabilitering eller annan försörjning.

4.2.2 Rehabilitering

Personer med psykisk eller fysisk ohälsa, kognitiva svårigheter eller komplex social problematik riskerar att hamna mellan olika myndigheters och verksamheters ansvarsområden. I dessa ärenden är det särskilt viktigt att socialtjänsten samverkar med hälso- och sjukvården, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och andra relevanta aktörer för att säkerställa att den enskilde får samordnade insatser.

Samverkan ska bidra till att skapa långsiktiga och hållbara lösningar som stärker den enskildes möjligheter till egen försörjning, ökad självständighet och delaktighet i samhället.

Den enskilde har ett eget ansvar att medverka i planering och genomförande av rehabiliteringsinsatser. Den som på grund av sjukdom eller ohälsa bedöms ha nedsatt arbetsförmåga ska, när så är aktuellt, ansöka om samordnad rehabilitering hos Försäkringskassan. Detta gäller även personer som saknar sjukpenninggrundande inkomst (SGI).

Den enskilde ska även medverka till att nödvändiga medicinska underlag tas fram och lämnas till berörda myndigheter. Om den enskilde utan godtagbart skäl inte medverkar i rehabiliteringsprocessen, inte ansöker om de ersättningar eller insatser som den kan vara berättigad till eller inte följer överenskommen planering, ska detta beaktas vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd.

När det finns behov av insatser från flera huvudmän ska socialtjänsten verka för att samordning sker. Om förutsättningar finns bör en samordnad individuell plan (SIP) upprättas för att tydliggöra ansvarsfördelning, mål och planerade insatser.

Olika myndigheter ansvarar för olika områden inom rehabiliteringen.

- Regionen ansvarar för den medicinska behandlingen och rehabiliteringen.
- Arbetsförmedlingen har ansvaret för de arbetslivsinriktade åtgärderna (för arbetslösa)
- Kommunen ansvarar för de sociala åtgärderna.
- Försäkringskassan har ett ansvar för att samordna rehabiliteringsåtgärder och se till att de utförs, oavsett om den sökande uppbär ersättning eller inte.

4.2.3 Skadligt bruk och beroende

För individer som på grund av skadligt bruk eller beroende inte klarar av att försörja sig kan socialtjänsten inte ställa samma krav som för en arbetsför sökande och insatserna som ska erbjudas måste ges en annan riktning.

Individer med skadligt bruk eller beroende ska i första hand motiveras till att ta

emot stöd för att komma ifrån sin problematik och socialtjänsten ska tillsammans med den enskilde planera för hur denne ska kunna bli självförsörjande.

I ärenden med personer med skadligt bruk eller beroende är det viktigt med samverkan med andra delar av socialtjänsten där den enskilde är aktuell, med hälso- och sjukvården och andra myndigheter.

4.3 Krav på aktivitet

Om en enskild har fått försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader, ska socialnämnden anvisa personen till aktiviteter som sammantaget syftar till att stärka den enskildes möjligheter till egen försörjning. Kravet kan även ställas innan tre månader i de fall det bedöms lämpligt, exempelvis när en person ansöker om försörjningsstöd på nytt efter ett kort uppehåll eller om nämnden ser behov av att pröva omfattning och utformning av aktiviteterna.

De grupper som är undantagna aktivitetskravet är personer som är:

- Under 18 år eller över 67 år
- 18-20 år vid studier på grundskola eller gymnasieskolan
- Föräldraledig med barn under 1 år
- Har andra insatser m.m. **på heltid:**
 - Anställning
 - Program via Arbetsförmedlingen
 - Godtagen utbildning
 - Sjukpenning, sjukersättning, aktivitetsersättning eller rehabiliteringsersättning
 - Andra insatser från kommun eller region

Bedömningen av om det rör sig om heltid ska utgå från de uppgifter som lämnas av till exempel Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan eller utbildningsanordnare.

Aktiviteter ska tillhandahållas för de som omfattas av aktivitetskravet och erhållit försörjningsstöd under tre sammanhängande månader. Dessa typer av aktiviteter är socialnämnden skyldig att erbjuda:

- aktiviteter som motiverar till eller ökar förmågan att ta ett arbete, påbörja utbildning eller delta i andra arbetsmarknadsinriktade insatser,
- aktiviteter som förbättrar den enskildes språkliga förutsättningar att få arbete eller påbörja utbildning,
- aktiviteter som stärker förutsättningarna att söka arbete,

- arbetsplatsförlagda aktiviteter hos exempelvis kommun, kommunala bolag, civilsamhällesorganisationer, regioner, statliga myndigheter eller privata arbetsgivare.

Aktivitaternas innehåll och omfattning ska anpassas efter individens förmåga, behov och övriga insatser. Aktivitetsförmåga är inte detsamma som arbetsförmåga. Förmåga att delta i aktivitet avser personens förmåga i en vidare bemärkelse, snarare än enbart förmåga att utföra ett yrkesarbete. Utgångspunkten är att deltagande i insatser och aktiviteter ska motsvara heltid, 40 timmar per vecka. Tiden kan behöva anpassas utifrån personens förmåga att delta i aktivitet och om det finns andra omständigheter som gör att tiden behöver minskas och anpassas utifrån en medicinsk bedömning och den enskildes förutsättningar. Aktiviteterna ska dokumenteras i den enskildes individuella plan.

Socialnämnden kan lämna uppehåll i aktiviteterna i upp till 4 veckor per kalenderår. Detta gäller endast de aktiviteter som kommunen anordnar inom ramen för aktivitetskravet. Det innebär inte att personen är befriad från skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande och ta ett arbete. Möjlighet till uppehåll i aktiviteterna ska särskilt beaktas då det finns barn i hushållet.

Om det finns hinder som påverkar förmågan att delta i aktiviteter ska dessa utredas och beaktas vid bedömningen av aktivitetskravets innehåll och omfattning.

4.3.1 Bristande deltagande i aktivitetskrav

Den som omfattas av aktivitetskravet ska delta i de aktiviteter som framgår av den individuella planen eller som socialnämnden anvisat.

Om den enskilde utan godtagbart skäl uteblir från en aktivitet, avbryter en aktivitet eller på annat sätt inte fullgör den planering som överenskommit ska detta påverka bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Det ska alltid göras en individuell bedömning avseende om det ska ske en nedsättning eller nekande av försörjningsstödet.

Innan beslut fattas ska den enskilde ges möjlighet att lämna sin förklaring till frånvaron. Bedömningen ska alltid vara individuell och hänsyn ska tas till exempelvis sjukdom, vård av barn eller andra omständigheter som kan utgöra godtagbara skäl.

4.3.1.1 Reducering enligt 12 kap. 5 §

Vid ett första och enstaka tillfälle av ogiltig frånvaro kan ekonomiskt bistånd reduceras. Syftet med reduceringen är att tydliggöra den enskildes ansvar att

medverka i planeringen mot egen försörjning samt att skapa en proportionerlig konsekvens vid enstaka brister i deltagandet.

Ytterligare vägledning i detta moment av handläggningens genomförande, samlas i Handläggarsöd vid bedömning av ekonomiskt bistånd, bilaga 1.

4.3.1.2 Upprepad frånvaro enligt 12 kap 5 §

Vid upprepade eller systematisk frånvaro utan godtagbara skäl ska ansökan om ekonomiskt bistånd normalt avslås helt eller delvis.

Bedömningen grundas på att den enskilde inte uppfyller de krav som ställs för att stå till arbetsmarknadens förfogande och därmed inte heller medverkar till att göra sig självförsörjande.

Socialtjänstens arbete ska präglas av normaliseringsprincipen. På samma sätt som en person som uteblir från arbete riskerar att förlora sin anställning kan den som utan godtagbara skäl upprepade gånger uteblir från aktiviteter inte förvänta sig fortsatt ekonomiskt bistånd utan konsekvenser.

Vid bedömningen ska alltid barnets bästa särskilt beaktas. Barns behov ska inte påverkas mer än vad som är nödvändigt till följd av vårdnadshavarens bristande medverkan.

4.3.2 Besök/rekreativsvistelse på annan ort

Vistelse på annan ort under en kortare period medför inte skäl att neka bistånd. Förutsättningarna är att vistelsen på annan ort inte på något sätt medför hinder för en egen försörjning. Vistelsen får inte påverka arbetssökande och möjligheten att ta ett arbete. Inte heller att fullfölja arbetsmarknadsinsats, studier eller nödvändig utredning, vård eller behandling. Som kortvarig menas maximalt 4 veckor. En individuell bedömning måste göras i varje enskilt fall.

4.4 Företagare

Ekonomiskt bistånd ska inte fungera som näringsbidrag och utgår inte för att finansiera affärsverksamhet eller till att reglera skulder som kan uppkomma i sådan verksamhet. Egna företagare har därför generellt inte rätt till ekonomiskt bistånd.

Anledningen till att bistånd inte beviljas till egna företagare är dels att kommunen inte ska ge enskilda företagare individuellt riktat stöd. En annan aspekt är att företag normalt bör betraktas som en tillgång som den enskilde kan sälja för att klara sin försörjning. En tredje aspekt är att den som söker ekonomiskt bistånd är skyldig att stå till arbetsmarknadens förfogande. Sökande som driver ett företag som hen inte kan försörja sig på bör i stället ställa sig till arbetsmarknadens förfogande.

Undantag kan förekomma efter individuell bedömning exempelvis under avveckling av verksamheten.

4.5 Föräldralediga

Föräldralediga ska ta ut de föräldrapenningförmåner som de har rätt till innan ekonomiskt bistånd kan bli aktuellt. Föräldralediga som ansöker om ekonomiskt bistånd ska under föräldraledigheten delta i planering inför återgång till arbete, studier eller annan självförsörjning. Tillsammans med socialtjänsten ska en individuell plan upprättas för tiden efter föräldraledigheten.

När barnet närmar sig ett års ålder ska en förälder som bedöms kunna arbeta eller studera planera för att ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. För att möjliggöra detta ska ansökan om förskoleplats göras i god tid enligt Haninge kommuns regler för barnomsorg. Den enskilde ska på begäran kunna visa att ansökan om barnomsorg har gjorts. Föräldrar förväntas acceptera erbjuden förskoleplats som möjliggör arbete, studier eller andra insatser som syftar till egen försörjning. Om den enskilde utan godtagbart skäl avstår från att ansöka om eller ta emot erbjuden barnomsorg påverkar detta i normalfallet rätten till ekonomiskt bistånd.

4.6 Studerande

4.6.1 Vuxenstuderande

Vuxenstudier berättigar generellt inte till ekonomiskt bistånd då vuxenstuderande inte anses stå till arbetsmarknadens förfogande. I undantagsfall kan studier tillåtas under tiden en person erhåller ekonomiskt bistånd. En individuell bedömning behöver alltid göras.

Vuxenstuderande ska i regel ha sin försörjning genom studiestartsstöd eller studiemedel (studiebidrag och studielån) från Centrala studiestödsnämnden (CSN). Detta gäller inte vid studier i svenska för invandrare (SFI) eftersom den studieformen inte ger rätt till studiestartsstöd eller studiemedel. Arbetsförmedlingen kan även bevilja aktivitetsstöd vid vissa studier. Det ska alltid utredas om en sådan arbetsmarknadsutbildning kan finansieras genom CSN.

En studerande som har faktiska möjligheter att få ett arbete utan att fullfölja sina studier, ska ställa sig till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till ekonomiskt bistånd.

4.6.2 Studier på grundskolenivå

Grundskolestudier godkänns generellt under det att den enskilde erhåller ekonomiskt bistånd. Detta gäller dock inte om den enskilde har gedigen erfarenhet och brisande skolgång därmed inte bedöms vara ett hinder för att få ett arbete.

Vid kombinationsstudier på Komvux behöver en bedömning göras om det är snabbaste vägen till egen försörjning, eller om personen istället ska delta i aktiviteter utifrån aktivitetskravet.

4.6.2.1 Studerande med biståndsbehov under ferier

Vid studieuppehåll mellan terminer kan ekonomiskt bistånd beviljas till studerande i vissa fall. Den studerande förväntas dock i god tid och på ett aktivt sätt ha sökt arbete för att klara sin försörjning på egen hand under studieuppehållet.

4.6.3 SFI

SFI-studier är en av flera möjliga insatser för att öka den enskildes möjligheter till anställning. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta sina studier för att påbörja erbjudet arbete. Som heltidsarbetssökande ska SFI studier alltid läsas parallellt med annan arbetsmarknadsinsats (i samplanering med Arbetsförmedlingen eller Arbetsmarknadsenheten). Vid SFI-studier på D-nivå ska den enskilde hänvisas till kvällsstudier.

Vid SFI för personer inom etableringsprogrammet ska försörjningen i första hand komma från etableringsersättning från Försäkringskassan, inte från ekonomiskt bistånd.

4.6.4 Ungdomar under 21 år

Ungdomar under 21 år som studerar på grundläggande eller gymnasial nivå ska från och med höstterminen de fyller 20 år söka bidragsdelen hos CSN och bidra till sin egen försörjning. Däremot behöver de inte söka lånedelen, om de påbörjat studierna innan höstterminen det år de fyller 20. Detta gäller såväl ungdomar med försörjningsskyldiga föräldrar, som ungdomar som saknar försörjningsskyldiga föräldrar, eller har dessa i ett annat land.

Studier på gymnasienivå godkänns upp till 21 års ålder så länge det inte handlar om att förbättra betyg.

4.6.5 Reducerat eller indraget studiebidrag till följd av ogiltig skolfrånvaro kompenseras inte

Om en ungdom går i grundskola, gymnasieskola eller annan jämförbar grundutbildning efter den fyllt 18 år, men är under 21 år, är grundregeln att krav ska ställas på att den unge deltar i sin utbildning på ett sådant sätt att de bidrag som förutsätter sådana studier betalas ut. I de fall det framkommer att den unge inte deltagit i sin utbildning på ett sådant sätt som lett till, eller riskerar att, reducera studiebidraget ska det utredas tillsammans med föräldrar om eventuellt stöd behövs för att öka den unges deltagande i sin skolgång.

Om den unges frånvaro i skola lett till reducerad inkomst av studiebidrag och eventuella socialförsäkringsförmåner ska i regel biståndet reduceras med motsvarande summa.

4.6.6 Studerande utan rätt till studiemedel

Individer som inte har rätt till ytterligare studiemedel då de redan använt hela studiemedlet för den studienivå som är aktuell, har som regel inte rätt att studera med ekonomiskt bistånd.

4.6.7 Studerande i arbetsmarknadsinsatser

Personer som deltar i Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska program kan i vissa fall studera på grundläggande eller gymnasial nivå inom ramen för sin planering och med bibehållen ersättning från Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen kan även godkänna studier som en del av planeringen utan att ersättning lämnas för studietiden. Möjligheten till studiefinansiering genom CSN ska alltid utredas.

Oavsett om den enskilde har ersättning från Arbetsförmedlingen eller inte ska socialnämnden göra en individuell bedömning av om studierna är en ändamålsenlig väg till egen försörjning. Bedömningen ska utgå från studiernas längd, omfattning och förväntade effekt på den enskildes möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Det ska även beaktas om den enskilde bedöms kunna uppnå egen försörjning genom arbete eller andra insatser inom en kortare tidsram än genom de planerade studierna. Vid bedömningen ska hänsyn tas till den enskildes utbildningsbakgrund, arbetslivserfarenhet, nuvarande ställning på arbetsmarknaden, individuella förutsättningar samt arbetsmarknadens behov. Studier kan ingå som en del av planeringen när de bedöms vara den mest lämpliga vägen till varaktig självförsörjning.

4.7 Utländska medborgare

Rätten till ekonomiskt bistånd gäller dem som har uppehållstillstånd eller uppehållsrätt i Sverige.

Medborgare i Danmark, Finland, Norge och Island behöver inte uppehållstillstånd för att bo i Sverige och har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som svenska medborgare.

4.7.1 Anhöriginvandring

Den enskilde har enligt rättspraxis en skyldighet att planera sin ekonomi i sådana situationer där det finns anledning att räkna med att hen kan komma att sakna medel till sin försörjning. Det innebär att kostnader i samband med en flytt till Sverige måste i god tid planeras för att eventuellt ha rätt till ekonomiskt bistånd. Därutöver krävs för att ha rätt till ekonomiskt bistånd att individen ha giltigt uppehållstillstånd, är folkbokförd i kommunen och uppfyller övrigt gällande krav för rätten till bistånd.

4.7.2 Asylsökande och övriga som sökt uppehållstillstånd

Asylsökande har inte rätt till ekonomiskt bistånd till sin försörjning. Asylsökande kan vända sig till Migrationsverket för att ansöka om dagersättning enligt LMA (Lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande med flera). Detta gäller såväl för asylsökande som bor på ett av Migrationsverkets anläggningsboenden som för de som ordnat eget boende i kommunen.

En person, med eller utan barn, som efter att ha fått avslag på sin asylansökan håller sig undan för att undgå avvisning, omfattas fortfarande av personkretsen enligt LMA och har därför inte rätt till motsvarande bistånd enligt socialtjänstlagen.

Kommunen ansvarar för gruppen ”Övriga som sökt uppehållstillstånd” i Sverige och som omfattas av 1 § punkt 3 Lagen om mottagande av asylsökande med flera (LMA). Denna grupp består av individer som ”har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas”. Dessa individer beviljas dagersättning enligt LMA som kan betalas ut av kommunen. Detta avser även individer vars uppehållstillstånd upphört att gälla, men som har sökt nytt uppehållstillstånd.

Personer som omfattas av LMA kan inte beviljas bistånd enligt 12 kap 1 § SoL, då ersättningarna inte kan utgå samtidigt. Undantag gäller endast för asylsökande barn som bor hos vårdnadshavare med uppehållstillstånd. Dessa har rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen.

Personer som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 eller 15 b § utlänningslagen omfattas inte av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande med flera (LMA). Dessa personers rätt till försörjning ska därför prövas enligt socialtjänstlagen och kan, efter individuell behovsprövning, ha rätt till ekonomiskt bistånd.

4.7.3 EU/EES-medborgare

EU/EES-medborgare har rätt att vistas i Sverige i upp till tre månader utan andra villkor än att de har giltigt pass eller nationellt id-kort. Under denna tid saknas normalt rätt till ekonomiskt bistånd utöver hjälp i en akut nödsituation. Om en person bedöms utgöra en orimlig belastning för det svenska biståndssystemet kan frågan om uppehållsrätt aktualiseras enligt utlänningslagens bestämmelser.

För vistelse längre än tre månader krävs att EU/EES-medborgaren har uppehållsrätt. Upphållsrätt kan finnas för den som exempelvis är arbetstagare, egen företagare, arbetssökande med en verklig möjlighet att få arbete eller har tillräckliga egna medel för sin försörjning.

EU/EES-medborgare som bedöms ha uppehållsrätt ska likabehandlas med svenska medborgare vid prövning enligt socialtjänstlagen. Rätten till ekonomiskt bistånd ska dock alltid bedömas individuellt utifrån den enskildes behov och omständigheter.

Vid ansökan om ekonomiskt bistånd ska socialtjänsten utreda om den enskilde har uppehållsrätt. Den sökande ansvarar för att lämna de uppgifter och handlingar som behövs för att styrka sin rätt att vistas i Sverige och grunden för uppehållsrätten.

Familjemedlemmar till en EU/EES-medborgare kan i vissa fall ha härledd uppehållsrätt. Detta gäller även familjemedlemmar som är medborgare i ett land utanför EU/EES. Även i dessa fall ska uppehållsrätten utredas och bedömas individuellt innan rätten till ekonomiskt bistånd prövas.

4.7.4 Nyanlända

Arbetsförmedlingen ansvarar för etableringsprogrammet för nyanlända som omfattas av gällande regelverk. Programmet innehåller individuellt planerade aktiviteter som ska stödja den enskildes etablering i arbets- och samhällslivet. Planeringen utformas tillsammans med Arbetsförmedlingen och kan omfatta exempelvis SFI, samhällsorientering, utbildning, praktik och arbetsförberedande insatser. Programmet är normalt på heltid men kan i vissa fall genomföras på deltid, exempelvis vid sjukdom, funktionsnedsättning eller föräldraledighet.

Målgruppen för etableringsprogrammet är i huvudsak personer som nyligen beviljats uppehållstillstånd som flyktingar, alternativt skyddsbehövande eller vissa anhöriga och som är mellan 20 och 66 år. Deltagandet pågår vanligtvis i upp till 24 månader.

Nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd och som bedöms vara arbetsföra kan, om övriga förutsättningar är uppfyllda, beviljas ekonomiskt bistånd i avvaktan på beslut om eller start av insatser inom etableringsprogrammet.

För nyanlända som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning inte kan delta i etableringsprogrammet ska nedsättningen av arbetsförmågan styrkas genom medicinskt underlag. Rätten till ekonomiskt bistånd ska då bedömas på samma sätt som för andra personer som på grund av sjukdom saknar möjlighet att försörja sig genom arbete.

Om det framkommer att arbetsförmågan varit nedsatt redan vid ankomsten till Sverige eller att sjukdomen eller funktionsnedsättningen är långvarig eller varaktig, ska möjligheten till statlig ersättning från Migrationsverket utredas. Socialtjänsten ska vid behov samverka med hälso- och sjukvården, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Migrationsverket för att säkerställa att den enskilde får tillgång till de ersättningar och insatser som hen har rätt till. Under tiden kan ekonomiskt bistånd bli aktuellt efter sedvanlig behovsprövning

4.7.5 Saknar uppehållstillstånd eller uppehållsrätt i Sverige

Den som har fått ett lagakraftvunnet avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd, eller vars tid för frivillig avresa löpt ut, har inte rätt till ekonomiskt bistånd.

Enligt rättspraxis har den, som håller sig gömd i syfte att undandra sig verkställighet av ett utvisnings- eller avvisningsbeslut, inte heller rätt till ekonomiskt bistånd i en akut nödsituation.

Den som inte har uppehållsrätt i Sverige är inte berättigad till ekonomiskt bistånd annat än i en akut nödsituation. EU/EES-medborgare utan uppehållsrätt i Sverige i första hand ska vända sig till sin ambassad.

4.7.6 Tidsbegränsat uppehållstillstånd (TUT)

Personer som har tidsbegränsat uppehållstillstånd har rätt att få sin ansökan om ekonomiskt bistånd prövad utifrån samma förutsättningar som personer med permanent uppehållstillstånd. I väntan på beslut om förlängt

uppehållstillstånd ska klienten kunna styrka att han eller hon lämnat in ansökan till Migrationsverket innan det tidigare tillståndet giltighetstid upphört.

4.7.7 Återvandring

En individ som har fått uppehållstillstånd i Sverige men vill återvända till hemlandet har möjlighet att få resebidrag från Migrationsverket. Det gäller även familjemedlemmar som fått uppehållstillstånd på anknytning. Broschyr finns framtagen för enskilda som önskar mer information.

4.8 Vistelse vid sjuk-, behandling- och kriminalvård

Enligt rättspraxis kan den som vistas på sjukhus ha rätt till ekonomiskt bistånd för vårdavgiften, eftersom avgiften avser att täcka kostnader för kost och logi och därmed är en del av försörjningsstödet, om övriga villkor för rätten till bistånd är uppfyllda. Det gäller vid alla typer av sjukvård, även rättspsykiatrisk vård.

Individer som är inskrivna på sjukhus eller behandlingshem, inklusive SiS-hem och avdelningar för rättspsykiatrisk vård, har rätt till bistånd, om övriga villkor för rätten till bistånd är uppfyllda, för de poster i riksnormen som individen har faktiska kostnader för. Detta förutsatt att de inte tillgodoses av den institution klienten vistas på. Kan även innefatta övriga levnadskostnader.

Den som är häktad eller intagen på anstalt får alla omkostnader utom boendekostnad tillgodosedda av Kriminalvården. En individ som är häktad eller avtjänar ett fängelsestraff på högst sex månader kan beviljas ekonomiskt bistånd till boendekostnad, om hen riskerar att bli bostadslös. Det gäller under förutsättning att individen saknar tillgångar som kan täcka boendekostnaden och att individen inte kan hyra ut sin bostad. Bistånd kan också ges till kostnader som är kopplade till boendet, såsom elnätsavgift och hemförsäkring. Vid en strafftid som överstiger sex månader beviljas i regel inte bistånd till boendekostnad.

4.9 Pensionärer

Pensionärer har normalt sin försörjning via ålderspension eller äldreförsörjningsstöd. De kan ha rätt till ekonomiskt bistånd för att uppnå en skälig levnadsnivå under förutsättning att de sökt alla andra ersättningar de kan vara berättigade till. Krav ställs inte på individer att börja ta ut allmän pension innan de uppnått den ålder då de har rätt att söka garantipension och bostadstillägg.

5 Beräkning av inkomster och tillgångar

Innan ekonomiskt bistånd kan bli aktuellt så ska alla sökandes inkomster och tillgångar användas för den egna försörjningen. All form av inkomna ekonomiska medel under månaden bedöms vara inkomster. Med faktiska tillgångar avses till exempel bankmedel, aktier och fonder, fordon, fastigheter med mera.

Försäkringsersättningar och skadestånd som kompenserar den enskilde för förlust av egendom som kunnat tillgodose hushållets behov genom att avyttras ska räknas med.

Ideellt skadestånd räknas normalt som en tillgång. För att principen för ekonomiskt bistånd ska kunna upprätthållas gentemot de som gör sitt yttersta för att klara sin försörjning, kan det inte vara rimligt att tillgångar inte avräknas i sedvanlig utsträckning vid prövningen.

Den enskilde ska i första hand söka generella ersättningar och förmåner som den kan ha rätt till. Exempelvis det bostadsbidrag som betalas ut till sökande är att betrakta som en inkomst och ska medräknas i sin helhet. Om detta inte görs uppfylls inte kravet att bidra till sin egen försörjning. När den enskilde inte ansöker om andra bidrag som den har rätt till kan vid biståndsberäkningen ett avslag ges eller en reducering göras motsvarande det avsaknade bidraget.

Vid beräkning av ekonomiskt bistånd beräknas skillnaden mellan de godtagbara kostnaderna och alla disponibla inkomster och tillgångar för ett hushåll. För makar, registrerade partners och sambos gäller att bådas inkomster medräknas. Den enskilde har ett långtgående ansvar att planera sin ekonomi.

Om beräkningen visar ett överskott, har den som söker egna medel och därmed inte rätt till ekonomiskt bistånd.

Inkomster

5.1 Barn och ungdomars inkomster

Barn och ungdomars inkomster i form av inkomst vid arbete, tillgångar, kapital och skadestånd ska medräknas i hushållet i den mån de är disponibla och gäller där föräldrarna har försörjningsansvar oavsett om de bor hemma eller inte.

Eftersom barn aldrig kan bli underhållsskyldiga gentemot sina föräldrar kan barnets egna inkomster endast ligga till grund för del av det ekonomiska biståndet som gäller barnet. Den del av biståndet som gäller barnet är barnets

personliga norm, del av gemensamma kostnader samt skälig del av boendekostnaden.

5.1.1 Inkomster för barn och ungdomar

Barnpension är en typ av efterlevandestöd och hela beloppet räknas med. Barnpension likställs med ex. underhållsstöd som föräldern skulle betala om hen var vid liv.

Barnbidrag och underhållsstöd räknas med då dessa är ett bidrag till föräldrarna för barnet och därmed betraktas som förälders inkomst.

Studiebidrag från CSN som betalas ut till ungdomar mellan 16 och 20 år som studerar på gymnasial nivå räknas med. Studiebidraget jämföras med barnbidraget för de yngre barnen och räknas med utifrån att föräldrar är underhållsskyldiga för sina barn som går i skolan tills de fyller 21 år.

Gymnasieungdomar har rätt till studiebidrag från CSN fram till vårterminen då år de fyller 20 år.

5.1.2 Inkomst av arbete för barn och ungdomar

Inkomster i den del som överstiger ett prisbasbelopp per kalenderår medräknas vid bedömningen av rätten till bistånd och avräknas mot barnets eller skolungdomens del i familjens kostnader inklusive boendekostnaden.

5.1.3 Ensamkommande barn och unga

För ensamkommande och före detta ensamkommande ungdomar över 18 år medräknas inkomsten av arbete vid beräkning av ekonomiskt bistånd.

Bestämmelsen om barns och skolungdomars arbetsinkomster i 12 kap. 9 § socialtjänstlagen (2025:400) är inte tillämplig vid prövning av ensamkommande barns eller ungdomars egna behov av ekonomiskt bistånd. Vid prövningen ska i stället reglerna om jobbstimulans i 12 kap. 8 § socialtjänstlagen (2025:400) tillämpas, under förutsättning att övriga villkor för jobbstimulans är uppfyllda.

5.2 Jobbstimulans

Huvudregeln är att all inkomst medräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd. Jobbstimulans är ett undantag från detta.

5.2.1 12 kap. 8 § socialtjänstlagen

För den som har fått försörjningsstöd under sex månader i följd ska 25 procent av inkomsterna av anställning inte beaktas vid bedömningen av rätten till bistånd, enligt denna särskilda beräkningsregel och gäller under två år. Därefter måste kravet på att försörjningsstöd ska ha lämnats under sex månader i följd uppfyllas på nytt för att beräkningsregeln ska gälla igen.

Jobbstimulansen innebär att det skapas ett utrymme för den enskilde att öka sin konsumtion eller att spara en del av sin inkomst. Om den enskilde väljer att spara inkomsten ska det inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd under den tvåårsperiod som den särskilda beräkningsregeln gäller.

Jobbstimulans ger ett extra tillskott av disponibla medel utöver riksnorm och skälig levnadsnivå. Söker en person som har jobbstimulans till poster som ingår i livsföring i övrigt och sällanköpsvaror ska utredningen visa att posten är nödvändig för skälig levnadsnivå för att ekonomiskt bistånd ska kunna beviljas.

5.3 Undantagna inkomster

Inkomster som är kopplade till ett särskilt behov kan undantas i beräkningen. Kostnaderna kopplade till ersättningen räknas då inte heller med vid biståndsbedömningen. Behovet tillgodoses då genom ersättningen.

5.3.1 Merkostnadsersättning

Merkostnadsersättning från Försäkringskassan är en ersättning för skäliga merkostnader som uppkommer till följd av en funktionsnedsättning.

Kostnader som ersätts genom merkostnadsersättning beaktas normalt inte vid prövning av ekonomiskt bistånd.

5.3.2 Ersättning för omkostnader

Omkostnader i samband med ett åtagande, till exempel familjehemsersättning. Den del som avser ersättning för omkostnader ska inte betraktas som inkomst vid ansökan om ekonomiskt bistånd. Däremot ska den del som avser arvode betraktas som inkomst.

Försäkringsersättningar och skadestånd som lämnas för att kompensera en specifik ekonomisk förlust eller kostnad ska normalt inte beaktas som inkomst vid beräkning av ekonomiskt bistånd. Detsamma gäller ersättningar som är avsedda att återställa den enskildes ekonomiska situation efter exempelvis stöld, brand, skadegörelse eller personskada. Sådana ersättningar kan exempelvis avse förlorad eller förstörd hemutrustning, saneringskostnader, tandvårdskostnader eller andra kostnader som uppkommit till följd av en skada eller ett brott.

Om ersättningen överstiger den förlust eller de kostnader som den är avsedd att täcka ska en individuell bedömning göras. Den del av ersättningen som inte behövs för att ersätta den uppkomna skadan eller kostnaden kan, beroende på omständigheterna, beaktas som en tillgång vid prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Detta gäller särskilt vid större engångsersättningar där ersättningsbeloppet väsentligt överstiger vad som krävs för att återställa den enskildes situation.

Försäkringsersättningar och skadestånd som utgör ersättning för inkomst kan till exempel vara kompensation för förlorad arbetsinkomst.

Stipendier och fondmedel som beviljats för ett specifikt ändamål, exempelvis resa, fritidsaktivitet eller annan särskilt angiven kostnad, ska normalt inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd. Om medlen avser ett behov som redan ingår i riksnormen eller som annars ersätts genom ekonomiskt bistånd ska motsvarande belopp beaktas vid biståndsbedömningen för att undvika dubbel ersättning.

Observera att fonder som inte avser något specifikt ändamål ska räknas med som inkomst.

- Det extra tillägg till studiebidraget som gymnasiestuderande kan ansöka om grundas på föräldrarnas inkomster medräknas däremot inte, i enlighet med rättspraxis. Däremot beräknas det täcka extra utgifter som den unge har under sin studietid. Om den studerande har kunnat spara det extra tillägget kan det räknas som inkomst.
- Inkomster från feriearbete för barn och gymnasiestuderande under 21 år upp till ett prisbasbelopp räknas inte med vid bedömningen av rätten bistånd. Ett barn bör alltid kunna disponera del av inkomsten, gäller särskilt inkomster från arbete, och tillgångar utan att det påverkar rätten till bistånd till barnet. **Observera att detta inte gäller ensamkommande och före detta ensamkommande ungdomar över 18 år, vars inkomster av arbete medräknas vid beräkning av ekonomiskt bistånd.**
- Inkomster i form av Habilitering- och stimulansersättning för personer med psykiskt funktionshinder
- Körkortslån
- Lärulingsersättning för gymnasiestuderande ungdom (är ett komplement till studiebidraget och ska täcka merkostnader för måltider och resor som uppstår på vissa utbildningar och beviljas av CSN).
- 25 % av lön under 2 år för person som är eller får anställning och varit aktuella för bistånd i minst 6 månader i följd (jobbstimulans).

Tillgångar

För att ha rätt till ekonomiskt bistånd ska arbetsmarknadsnämnden utreda om individen kan tillgodose behovet med egna tillgångar. Den som har kontanter, banktillgodohavanden eller andra lätt realiserbara tillgångar (aktier, obligationer) har i princip ingen rätt till ekonomiskt bistånd.

Om behovet av ekonomiskt bistånd bedöms överstiga tre sammanhängande månader eller om det finns andra särskilda skäl, bör även möjligheten att realisera andra tillgångar påverka socialnämndens bedömning av rätten till bistånd. Sådana kapitalvaror som vanligtvis finns i ett hem bör i regel inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd, om varornas värde är skäligt. Vid en försäljning bör den enskilde kunna använda intäkten till att betala eventuella lån som är knutna till det som sålts, utan att det påverkar rätten till ekonomiskt bistånd. Det är förhållandena vid ansökningstillfället som är avgörande för den prövning som är grunden för beslut om bistånd.

5.4 Barns- och ungdomars tillgångar

Barns tillgångar kan vara bankmedel, fastigheter fordon osv. För att tillgångarna ska kunna betraktas som barnets ska sökande kunna göra troligt att det är barnets tillgångar. Barn och ungdomar bör kunna ha tillgångar med ett värde av upp till 15 % av basbeloppet utan att detta påverkar det ekonomiska biståndet.

5.5 Bilinnehav

I de fall att bilinnehav är aktuellt ska den enskildes behov av bil utredas. Om inte särskilda skäl föreligger är bil att se som en realiserbar tillgång och ska då avyttras inom skälig tid. Om bilen inte avyttras inom skälig tid bedöms i normalfallet sökande inte bidra till egen försörjning. Om socialnämnden bedömer att det finns skäl för bilinnehav men att bilens värde överstiger ett halvt basbelopp och det därmed finns fog för att byta till en billigare bil ska byte ske inom skälig tid. Undantag kan göras för specialanpassad bil pga. funktionshinder. Om byte till billigare bil inte sker inom skälig tid räknas det värde som överstiger ett halvt basbelopp med som inkomst.

Om bilinnehav godkänns är det tidsbegränsat och omprövas kontinuerligt.

5.6 Fasta tillgångar

Vid prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd ska hänsyn tas till den enskildes samtliga realiserbara tillgångar. Fasta tillgångar, såsom villa, bostadsrätt eller fritidsfastighet, kan representera betydande ekonomiska värden som i regel ska användas för den enskildes försörjning innan rätt till ekonomiskt bistånd föreligger.

Frågan om en fast tillgång ska säljas ska alltid utredas noggrant och bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Hänsyn ska bland annat tas till tillgångens värde, belåning, familjesituation, bostadsmarknad samt de sociala konsekvenser en försäljning kan medföra.

Om socialnämnden bedömer att en fast tillgång behöver realiseras ska den enskilde ges skäligt rådrum för att genomföra försäljningen. Under rådrumstiden kan ekonomiskt bistånd beviljas om övriga förutsättningar för bistånd är uppfyllda.

När den enskilde bedöms ha en realiserbar tillgång som inte omedelbart kan omsättas i pengar bör bistånd som huvudregel beviljas mot återkrav under rådrumstiden. Den enskilde ska informeras om återkravet och beslut om återbetalningsskyldighet ska fattas enligt gällande bestämmelser innan biståndet betalas ut.

Beslut om att den enskilde ska realisera en tillgång genom försäljning är ett så kallat rådrumsbeslut. Av beslutet ska framgå vilken tillgång som avses, skälen för bedömningen, att bistånd kan lämnas mot återkrav under rådrumstiden samt inom vilken tid försäljningen ska vara genomförd. Ett rådrumsbeslut kan överklagas genom förvaltningsbesvär.

Som huvudregel bör rådrum medges i upp till fyra månader för försäljning av villa eller bostadsrätt. Tidsfristen ska dock alltid bestämmas efter en individuell bedömning och kan förlängas eller förkortas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, exempelvis marknadsläget eller den enskildes möjligheter att genomföra försäljningen.

Om den enskilde utan godtagbara skäl inte medverkar till att realisera tillgången efter att rådrum har lämnats kan rätten till fortsatt ekonomiskt bistånd påverkas. När tillgången har realiserats ska erhållna medel i första hand användas för den enskildes försörjning och eventuellt utbetalt bistånd som lämnats mot återkrav kan återkrävas enligt fattat beslut

5.7 Undantagna tillgångar

Barn och ungdomar tillåts ha ett eget sparande upp till 15 % av basbeloppet. Söker ungdomen till poster som är av sällanköpprodukt ska de dock använda sina besparingar till detta, exempelvis elektronik.

Andra undantagna tillgångar är sådana som den enskilde inte kan förfoga över som exempelvis:

- Pensionsförsäkringar som inte kan återköpas
- Bankmedel som inte går att ta ut på grund av villkor i ett gåvobrev eller testamente.
- Fast egendom som inte kan överlåtas på grund av bestämmelser i ett gåvobrev eller testamente.

6 Försörjningsstöd och övriga levnadskostnader

Ekonomiskt bistånd består av två delar, försörjningsstöd och bistånd till övriga levnadskostnader. Försörjningsstödet ska tillgodose hushållens regelbundna utgifter medan livsföring i övrigt täcker allt annat som en enskild individ kan behöva för att uppnå skälig levnadsnivå.

Försörjningsstöd

6.1 Riksnorm till en högre nivå

Om det finns särskilda skäl i det enskilda fallet får kostnader som ingår i riksnormen beräknas till en högre nivå.

6.2 Kläder och skor

Kostnader för kläder och skor ingår normalt i riksnormen. Bistånd utöver riksnormen kan endast beviljas efter individuell behovsprövning när den enskilde har ett särskilt behov som inte kan tillgodoses inom ramen för normbeloppet eller genom egen planering.

Bistånd till arbetskläder, skyddskläder eller arbetsskor kan beviljas när utrustningen är nödvändig för arbete, praktik, arbetsträning eller annan arbetsmarknadsinsats och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Behovet ska styrkas av arbetsgivare, utbildningsanordnare eller ansvarig verksamhet.

Om en enskild på grund av exempelvis institutionsvistelse, behandlingsvistelse, skyddat boende, kriminalvård eller annan liknande situation saknar nödvändiga kläder och skor kan bistånd beviljas efter individuell prövning. I sådana fall kan behovet även föranleda att kommande kostnader för kläder och skor inom riksnormen helt eller delvis förskottas.

Bistånd till särskilda klädkostnader, exempelvis för ytterkläder, anpassade kläder av medicinska skäl eller andra oförutsedda behov, kan beviljas efter individuell prövning om kostnaden inte kan anses rymmas inom riksnormen.

Kostnader för studentmössa, begravningskläder eller andra högtids- och ceremonirelaterade kläder beviljas normalt inte. Bistånd kan dock beviljas om det finns särskilda skäl och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Bedömningen ska alltid göras individuellt utifrån den enskildes situation.

6.3 Fritidsaktiviteter

Om utredning visar att ett barn annars inte har möjlighet att delta i en organiserad fritidsaktivitet kan ekonomiskt bistånd beviljas efter individuell prövning. Vid bedömningen ska barnets bästa särskilt beaktas.

Fritidskortet och andra tillgängliga bidrag eller stödformer ska i första hand användas för att täcka kostnaden. Utifrån att barn har rätt till en meningsfull fritid är det viktigt att familjer med barn informeras om fritidskortet samt kunna vägleda i hur man ansöker om det. Ekonomiskt bistånd bör endast beviljas för den del av kostnaden som inte kan tillgodoses genom sådana ersättningar eller stöd.

6.4 Merkostnader vid funktionsnedsättning

Om en person på grund av funktionsnedsättning eller av andra särskilda skäl har merkostnader som inte täcks av annan ersättning eller annat samhällsstöd kan ekonomiskt bistånd beviljas efter individuell behovsprövning.

6.5 Fördyrade matkostnader

Om en person till följd av en insats eller särskild boendeform har merkostnader för mat som inte täcks på annat sätt kan ekonomiskt bistånd beviljas.

Vid internatstudier eller vid avsaknad av möjlighet att laga mat ska en individuell bedömning göras av om merkostnaden är skälig.

6.6 Specialkost

Om en person har ett medicinskt behov av specialkost som medför merkostnader kan kosttillägg beviljas efter individuell prövning. Behovet ska styrkas genom intyg från läkare eller dietist.

Vid glutenfri eller mjölkproteinfri kost kan kosttillägg beviljas med högst 0,8 procent av prisbasbeloppet per månad om merkostnaden inte kan tillgodoses på annat sätt.

Kostnader för kosthållning som grundar sig på ideologiska, religiösa eller personliga val berättigar normalt inte till bistånd utöver riksnormen.

De flesta sjukdomar, diagnoser och medicinska tillstånd medför inte sådana merkostnader för livsmedel att bistånd utöver riksnormen är motiverat. Fördyrat kostbehov bedöms därför endast föreligga i ett begränsat antal fall där den medicinska nödvändigheten och den faktiska merkostnaden kan styrkas.

Vid bedömningen ska även beaktas om den enskilde har rätt till merkostnadsersättning eller annan ersättning som är avsedd att täcka kostnaden.

6.7 Umgänge med barn

Barn ska, när det är förenligt med barnets bästa, ges möjlighet att upprätthålla en god och regelbunden kontakt med båda sina föräldrar. Vid prövning av ekonomiskt bistånd ska socialnämnden därför beakta skäliga kostnader som är nödvändiga för att möjliggöra umgänge mellan barn och förälder.

Om en förälder har kostnader för att kunna utöva umgänge med sitt barn i skälig omfattning kan bistånd beviljas efter individuell behovsprövning. Det kan exempelvis avse kostnader för umgängesresor, barnets resor till och från umgänge eller andra nödvändiga kostnader som har ett direkt samband med umgänget. Prövning ska alltid göras utifrån barnets behov, umgängets omfattning och hushållets ekonomiska förutsättningar.

Barn som vistas hos en umgängesförälder ska vid beräkning av försörjningsstöd beaktas utifrån det antal dagar barnet faktiskt vistas i hushållet. Kostnader för barnet kan därmed beräknas proportionerligt utifrån umgängets omfattning.

Om umgänget medför merkostnader som inte ryms inom riksnormen kan bistånd beviljas efter individuell bedömning. Detta kan omfatta kostnader som är en förutsättning för att umgänget ska kunna genomföras eller upprätthållas i rimlig omfattning.

6.8 Riksnorm till en lägre nivå

Om det finns särskilda skäl kan kostnader som ingår i riksnormen beräknas till en lägre nivå.

Detta kan exempelvis vara aktuellt när den enskilde under en period saknar vissa faktiska kostnader eller när kostnaderna tillgodoses genom vård, behandling eller annan insats. Vid vistelse i heldygnsvård eller institution ska avdrag göras för de delar av riksnormen som tillgodoses genom vården eller vistelsen.

En lägre nivå kan även vara aktuell för personer med ett pågående skadligt bruk eller beroende när det finns en påtaglig risk att bistånd som avser vissa poster i riksnormen används för annat ändamål än att tillgodose den enskildes grundläggande behov. Bedömningen ska alltid vara individuell och den enskilde ska även fortsättningsvis tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

I sådana situationer bör socialtjänsten särskilt överväga alternativa former för bistånd, exempelvis matrekvisitioner, direktbetalning av kostnader eller andra lösningar som säkerställer att biståndet används för avsett ändamål.

6.9 Boendekostnad

Ekonomiskt bistånd lämnas till skäliga boendekostnader. Vid bedömningen ska hänsyn tas till hushållets storlek och sammansättning, den enskildes behov, barnets bästa samt förutsättningarna på den lokala bostadsmarknaden.

Som vägledning för bedömningen av skälig boendekostnad används Försäkringskassans beräkning av högsta godtagbara bostadskostnad inom familjebidragets bostadsersättning. Beloppen utgör endast vägledning och bedömningen ska alltid göras individuellt utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

För att boendekostnaden ska kunna bedömas ska den sökande lämna in underlag som styrker boendet och kostnaden, exempelvis hyreskontrakt, andrahandskontrakt, inneboendeavtal eller annat giltigt boendeavtal samt aktuellt underlag som visar den faktiska boendekostnaden.

Kostnader för standardhöjande tillval, garage, parkeringsplats eller andra kostnader som inte utgör en nödvändig boendekostnad godtas normalt inte vid beräkningen av ekonomiskt bistånd.

Den som uppbär eller är beroende av ekonomiskt bistånd får inte utan särskilda skäl fördyra sina boendekostnader. Om den enskilde under en pågående biståndsperiod flyttar till en dyrare bostad eller på annat sätt ökar sina boendekostnader ska den högre kostnaden som huvudregel inte beaktas vid beräkningen av ekonomiskt bistånd, om inte flytten eller kostnadsökningen varit nödvändig och skäligen motiverad.

Om boendekostnaden bedöms vara oskäligt hög ska den enskilde som huvudregel ges skäligt råd för att sänka sina boendekostnader, exempelvis genom byte till billigare bostad. Under rådorstiden kan bistånd beviljas till faktisk boendekostnad om övriga förutsättningar för bistånd är uppfyllda.

6.9.1 Skälig bostadsstorlek

Vid bedömningen av om en bostad har skälig storlek ska hänsyn tas till hushållets storlek, barnens behov och familjens samlade situation. Som huvudregel bör bostaden möjliggöra att två personer delar sovrum. Barn bedöms normalt kunna dela rum med syskon.

Som vägledning gäller följande:

- En ensamstående vuxen utan barn bedöms normalt ha behov av högst ett rum och kök.
- Yngre barn kan normalt dela rum med förälder eller syskon.
- Hänsyn ska tas till barnens ålder, kön, åldersskillnad, hälsotillstånd och behov av integritet.
- Tonåringar kan ha ett större behov av eget utrymme än yngre barn.
- När två vuxna delar bostad utan att vara makar, sambor eller leva i en parrelation kan det normalt inte krävas att de delar sovrum.
- Avsteg från dessa utgångspunkter kan göras om det finns medicinska, sociala eller andra särskilda skäl.

Bedömningen ska alltid göras individuellt med beaktande av barnets bästa, hushållets samlade behov och bostadsmarknadssituationen i Stockholms län.

6.9.2 Oskälig boendekostnad

Den enskilde har ett långtgående ansvar för sin ekonomiska situation. Detta innebär att om man har en oskälig boendekostnad skall man söka byta bostad till en med skälig kostnad.

Hushåll som bedömts ha hög boendekostnad ges skäligt rådrum för att byta boende. Syftet med rådrumstid är att ge sökande möjlighet att finna ett skäligt boende till skälig kostnad utifrån normer om skälig kostnad.

Rätt till bistånd till faktisk boendekostnad föreligger under rådrumstiden. Vid beslut om rådrum upprättas en handlingsplan med klienten som följs upp regelbundet som ett led i att jobba förebyggande med att nå självförsörjning. Efter rådrumstidens utgång görs en ny prövning avseende om hyreskostnaden avslås och beräknas enligt en skälig kostnad.

Boendekostnader vid olika boendeformer

6.9.3 Hyresrätt

Sökande skall kunna uppvisa ett giltigt hyreskontrakt med fastighetsägaren finns och vara folkbokförd på den angivna adressen. Ekonomiskt bistånd kan beviljas till normal uppvärmningskostnad.

Tillval som tecknats av föregående hyresgäst godkänns som godtagbar boendekostnad. Tillval som tecknas i efterhand prövas utifrån den enskildes behov. Kostnad för P-plats eller garage beviljas endast om bilinnehav är godkänt.

6.9.4 Bostadsrätt

Vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för en bostadsrättslägenhet beaktas vid normberäkning månadsavgiften, uppvärmningskostnaden samt räntekostnader för lån som tagits för inköp och underhåll eller liknande av lägenheten. Den enskildes rätt till skattejämkning för räntekostnaden skall beaktas.

Amorteringskostnader inräknas inte.

Bedömning om bostadsrätten är en realiserbar tillgång ska göras, *se mer under kapitlet tillgångar.*

6.9.5 Egen fastighet

Vid beräkning av den faktiska boendekostnaden för egen fastighet tas villaförsäkring, eventuell tomträttsavgift, renhållning, sotning, vatten, uppvärmning, samfällighetsavgift samt räntekostnader för lån som tagits för att köpa fastigheten eller för underhåll och renovering.

Bistånd till amorteringskostnader inräknas inte.

Bedömning om fastigheten är en realiserbar tillgång ska göras, *se mer under kapitlet tillgångar.*

Om bedömning har gjorts att godkänna tillgång i form av egen fastighet, eller under tiden fram till försäljning, används Försäkringskassans beräkning av högsta godtagbara bostadskostnad inom familjebidragets bostadsersättning som vägledning för beräkning av skälig boendekostnad

6.9.6 Andrahandskontrakt

Ekonomiskt bistånd till boendekostnad i andrahandsboende kan beviljas på samma villkor som för innehavare av förstahandskontrakt. Den sökande ska kunna styrka sin boendesituation genom ett skriftligt hyresavtal samt visa att den uppgivna boendekostnaden faktiskt betalas.

Ett andrahandskontrakt bör som huvudregel innehålla uppgifter om bostadens adress, storlek, hyra, hyrestid, uppsägningstid samt namn på hyresvärd och hyresgäst. Om bostaden hyrs ut möblerad bör detta framgå av avtalet.

Om bostaden är en hyresrätt ska uthyrningen normalt vara godkänd av fastighetsägaren. Om bostaden är en bostadsrätt ska erforderligt tillstånd från bostadsrättsföreningen finnas. Om sådant godkännande saknas ska boendeförhållandena utredas särskilt innan ställning tas till rätten till bistånd.

Även då bostäder förmedlas eller hyrs ut genom företag, förmedlingstjänster eller andra mellanled ska den sökande kunna styrka sin rätt att disponera bostaden samt den faktiska boendekostnaden.

6.9.7 Folkbokföring och hushållsgemenskap

Den enskilde är skyldig att lämna korrekta och fullständiga uppgifter om sin boende- och hushållssituation. Folkbokföringsuppgifter utgör en viktig del av utredningen av rätten till ekonomiskt bistånd.

Om flera personer är folkbokförda på samma adress utgår socialnämnden som huvudregel från att dessa personer också bor där. Detta ska beaktas vid bedömningen av hushållets sammansättning, hushållsgemenskap, boendekostnad och övriga ekonomiska förhållanden.

Om den sökande uppger att en eller flera personer som är folkbokförda på adressen inte bor där, eller att personer bor på adressen utan att vara folkbokförda där, ska detta utredas närmare. Den sökande ansvarar för att lämna de uppgifter och handlingar som behövs för att klarlägga de faktiska boendeförhållandena.

Vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd ska socialnämnden utgå från de faktiska boende- och hushållsförhållandena. Om utredningen visar att fler personer bor i bostaden än vad som uppgivits ska detta beaktas vid beräkningen av biståndet.

Om socialtjänsten i samband med handläggningen får kännedom om omständigheter som tyder på att en person är felaktigt folkbokförd ska anmälan till Skatteverket som huvudregel göras. Detta gäller exempelvis när någon är folkbokförd på en adress där personen inte bedöms vara bosatt eller när någon bedöms vara bosatt på en adress utan att vara folkbokförd där. Anmälan ska dokumenteras i ärendet. Underrättelseskyldigheten gäller inte om det finns särskilda skäl, exempelvis om en underrättelse skulle hota personens säkerhet, såsom vid skyddade personuppgifter eller allvarliga hotbilder.

6.9.8 Inneboende och hushållsgemenskap

Vid bedömning av kostnad för inneboende ska hänsyn tas till boendeformen, relationen mellan parterna och de faktiska boendeförhållandena. Den sökande ska kunna styrka boendekostnaden genom exempelvis inneboendeavtal och betalningsunderlag.

Personer som ingår i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren betraktas normalt inte som inneboende. Med hushållsgemenskap avses att personer stadigvarande bor tillsammans och har möjlighet att dela på hushållets gemensamma kostnader och dra nytta av de ekonomiska fördelar som följer av ett gemensamt boende.

6.9.9 Hyresdel vid hushållsgemenskap

När hushållsgemenskap föreligger ska den enskildes boendekostnad normalt beräknas utifrån den andel av bostaden som personen disponerar.

Vid andelsberäkning räknas varje sovrum som två delar och kök samt vardagsrum som en del vardera. Hall, badrum och övriga gemensamma utrymmen ingår normalt inte i beräkningen.

Exempel:

En bostad med tre sovrum, kök och vardagsrum ger följande beräkning:

- Sovrum 1 = 2 delar
- Sovrum 2 = 2 delar
- Sovrum 3 = 2 delar
- Kök = 1 del
- Vardagsrum = 1 del

Totalt antal delar = 8

Om en person disponerar ett eget sovrum motsvarar detta 2 delar. Därutöver nyttjas kök och vardagsrum gemensamt, vilket innebär att den enskilde tillgodoräknas sin andel av de gemensamma utrymmena. Hyresdelen beräknas då utifrån den andel av bostadens totala delar som den enskilde disponerar.

Beräkningen ska alltid anpassas till bostadens utformning och de faktiska boendeförhållandena.

För nära anhöriga, såsom föräldrar, vuxna barn eller syskon, presumeras normalt hushållsgemenskap om de stadigvarande bor tillsammans. Den godtagbara boendekostnaden ska då som huvudregel beräknas enligt ovanstående andelsberäkning.

6.9.10 Vuxna barn som bor hos föräldrar

För vuxna barn som bor kvar i föräldrahemmet kan ekonomiskt bistånd till hyresdel beviljas om det finns en faktisk boendekostnad. Den sökande ska kunna visa att hyra betalats sedan tidigare eller att det finns en överenskommelse om betalningsskyldighet.

Om ett vuxet barn flyttar tillbaka till föräldrahemmet beviljas normalt inte bistånd till hyresdel om föräldrarna inte fått någon faktisk merkostnad till följd av inflyttningen. Om föräldrarnas boendekostnad är oförändrad och ingen betalningsskyldighet finns anses den unge vuxne normalt inte ha någon faktisk boendekostnad.

Om inflyttningen medför ökade boendekostnader för föräldrarna, exempelvis genom att familjen behöver en större bostad eller får andra boenderelaterade merkostnader, kan bistånd till skälig hyresdel beviljas efter individuell prövning.

Bedömningen ska alltid utgå från de faktiska boendeförhållandena och den sökandes verkliga kostnader. Det är den sökande som ansvarar för att styrka sin boendesituation och sina boendekostnader.

6.9.11 Delat boende

För de som delar bostad där hushållsgemenskap inte föreligger eller har mycket begränsad hushållsgemenskap beräknas den faktiska boendekostnaden fördelat på antal boende i bostaden.

6.9.12 Inneboendekontrakt

Föreligger inte en hushållsgemenskap gäller att ett avtal mellan två parter inte bör ifrågasättas av socialförvaltningen om kostnaden är skälig. Skäligheten i boendekostnad ska bedömas utifrån den enskildes sociala och ekonomiska situation och kostnaden för jämförbara boenden. Kostnaden ska vara rimlig i förhållande till antal folkbokförda på adressen utifrån bostadens storlek och antal personer per rum.

Vid bedömning av kostnad för inneboende skall ett skriftligt inneboendekontrakt finnas. Kontraktet är ett avtal mellan uthyraren och den som hyr. Ett skriftligt inneboendekontrakt innehåller uppgifter om:

- hyran
- lägenhetens storlek
- lägenhetens adress
- namn på den som hyr
- namn på den som hyr ut (förstahandshyresgästen)
- hyrestidens längd
- ömsesidig uppsägningstid
- om möblering ingår i uthyrningen

I normalfallet ska både inneboende och kontraktstagare vara folkbokförda på adressen.

Barnfamiljer som bor inneboende eller bor på tillfälligt boende har inte rätt till bostadsbidrag men kan ha rätt till särskilt bidrag. Ansökan görs till Försäkringskassan på samma blankett som det vanliga bostadsbidraget och bidraget utgår utifrån antal barn.

6.9.13 Andra boendeformer

För andra boendeformer än hyresrätt, bostadsrätt och eget småhus, exempelvis hotell, vandrarhem, husvagn, husbil, båt eller liknande, ska en individuell bedömning göras av den faktiska boendekostnaden utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

När behov av tillfälligt boende föreligger ska i första hand de boendelösningar som Haninge kommun har upphandlat eller tecknat avtal om användas. Om den enskilde väljer en annan boendelösning ska kostnaden prövas särskilt och bistånd beviljas endast om boendet bedöms vara nödvändigt och kostnaden skälig.

Boendeformen ska vara lämplig och kostnaden skälig i förhållande till den enskildes behov och möjligheter att ordna annat boende. Vid bedömningen ska hänsyn tas till boendets standard, varaktighet och den enskildes möjlighet att på sikt ordna ett mer långsiktigt boende.

6.9.14 Bistånd till eget boende

En ungdom eller ung vuxen som saknar egen försörjning har inte en generell rätt till ekonomiskt bistånd för eget boende. Om en ungdom som har möjlighet att bo kvar i föräldrahemmet väljer att flytta till eget boende utan särskilda skäl, beviljas normalt inte ekonomiskt bistånd till boendekostnaden.

Om det finns särskilda sociala, medicinska eller andra tungt vägande skäl kan ekonomiskt bistånd till eget boende beviljas efter individuell prövning.

6.10 Elkostnad

Skälig kostnad för hushållsel ingår inte i riksnormen och prövas separat. Vid bedömningen ska hänsyn tas till hushållets storlek, bostadens förutsättningar, faktisk förbrukning och aktuella elpriser.

Den enskilde förväntas eftersträva en skälig elanvändning och välja kostnadseffektiva lösningar när detta är möjligt. Om elkostnaden bedöms vara oskäligt hög ska den enskilde ges skäligt rådrum att anpassa sina kostnader innan en lägre kostnad läggs till grund för biståndsberäkningen.

För personer som delar bostad med andra beräknas normalt endast den enskildes proportionerliga andel av kostnaden.

6.11 Uppvärmningskostnad

Kostnad för uppvärmning av bostaden räknas som en boendekostnad. Skäliga kostnader för uppvärmning och normal förbrukning av varm- och kallvatten

beviljas. Om kostnaden väsentligt överstiger vad som bedöms som normalt för bostaden och hushållets storlek ska en individuell bedömning göras.

6.12 Hemförsäkring

Kostnad för hemförsäkring beviljas om kostnaden är skälig. Hemförsäkring är en viktig del av hushållets grundläggande trygghet och den enskilde ska normalt ha en hemförsäkring.

Vid inneboende eller delat boende ska det utredas om den enskilde omfattas av någon annans hemförsäkring. Om så inte är fallet kan bistånd beviljas för egen hemförsäkring.

Bistånd beviljas normalt endast för grundskyddet i hemförsäkringen.

Kostnader för tilläggsförsäkringar beviljas som huvudregel inte.

Försäkringskostnaden bör periodiseras till en månadskostnad vid beräkningen av försörjningsstödet.

6.13 Medlemsavgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Medlemsavgift till fackförening och arbetslöshetskassa är godtagbara kostnader vid beräkning av ekonomiskt bistånd.

Den enskilde ska, när sådan möjlighet finns, ansöka om reducerad avgift utifrån sin inkomstsituation. Andra medlemsavgifter eller föreningsavgifter beviljas normalt inte.

6.14 Arbetsresor och lokalresor

Kostnader för resor till och från arbete, praktik, studier, arbetsmarknadsinsatser, rehabiliterande insatser eller andra aktiviteter som ingår i den individuella planeringen kan beviljas om resorna är nödvändiga.

Kostnader för lokalresor inom Haninge kommun och Stockholms län prövas utifrån den enskildes behov och aktuella aktivitet. Utgångspunkten är att den mest kostnadseffektiva lösningen ska väljas.

Om den enskilde har behov av resor utöver vad som normalt krävs för att delta i arbete, studier eller planerade insatser ska en individuell bedömning göras. Hänsyn ska tas till resvägens längd, restid, tillgängliga kollektivtrafikalternativ och den enskildes förutsättningar.

Övriga levnadskostnader

Övriga levnadskostnader avser alla de olika behov som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå och som inte omfattas av försörjningsstödet. Det ska också tillgodose kostnader för behov som kan ingå i en skälig levnadsnivå och som uppstår då och då.

Det är inte möjligt att lämna en uttömmande uppräkningslista av vilka behov som ska anses ingå. En individuell bedömning måste göras i varje enskilt fall. Nedan följer några vanligt förekommande kostnader och hur socialnämnden bedömer dessa i förhållande till skälig levnadsnivå och skälig kostnad.

6.15 Barnomsorgsavgift

Familjer som har ekonomiskt bistånd ska begära nedsättning av barnomsorgsavgiften. Ansökan om nedsättning av avgiften ska göras även om barnomsorgen avser en icke kommunal förskoleplats. Kostnad för barnomsorg beviljas normalt inte inom försörjningsstödet.

6.16 Begravningskostnader

I första hand ska dödsboets tillgångar användas för att täcka kostnader som uppkommer i samband med dödsfallet och begravningen. Om dödsboets tillgångar inte är tillräckliga ska även efterlevande makes, makas eller sambos ekonomiska förhållanden utredas innan rätten till ekonomiskt bistånd kan prövas.

Handläggning av ekonomiskt bistånd till begravningskostnader sker enligt särskilda rutiner för dödsboärenden och hanteras av handläggare med ansvar för dödsboärenden.

Haninge kommun har avtal med begravningsbyrå för begravningar där ekonomiskt bistånd aktualiseras. I första hand ska kommunens avtalade lösning användas.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till kostnader för en enkel och värdig begravning när den avlidne saknar tillräckliga tillgångar för att själv bekosta begravningen.

Om kommunens avtalade begravningslösning av särskilda skäl inte kan användas ska en individuell bedömning göras. I sådana fall kan ekonomiskt bistånd till begravningskostnader beviljas med högst ett halvt prisbasbelopp.

I begravningskostnaden kan efter individuell prövning ingå exempelvis:

- kista eller urna,
- transport av den avlidne,

- bisättning och förvaring,
- officiant vid borgerlig begravning,
- enklare blommor,
- dödsannons när särskilda skäl föreligger,
- gravsten eller gravinskrift endast i undantagsfall och efter särskild prövning.

Kostnader utöver vad som bedöms ingå i en enkel och värdig begravning, exempelvis omfattande blomsterarrangemang, minnesstund, förtäring eller andra tillval, beviljas normalt inte genom ekonomiskt bistånd.

6.17 Bilkostnad

Om bilinnehav godkänns är det tidsbegränsat och omprövas kontinuerligt. Vid bedömning av biståndsbehov till bilkostnader bör uppmärksammas att rätten till handikappersättning eller vårdbidrag kan föreligga

6.18 Cykel, fritidsutrustning och fritidsaktiviteter

Kostnader för cykel, sportutrustning och annan fritidsutrustning omfattas normalt av riksnormens post lek och fritid samt det sparutrymme som finns inom riksnormen för mer sällan förekommande inköp.

Ekonomiskt bistånd till cykel eller annan fritidsutrustning beviljas därför normalt inte. I undantagsfall kan bistånd beviljas efter individuell prövning om utrustningen bedöms vara nödvändig för att den enskilde ska kunna ta sig till arbete, studier, arbetsmarknadsinsats eller annan aktivitet och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

När det gäller fritidsaktiviteter för barn ska Fritidskortet och andra tillgängliga bidrag eller stödformer användas i första hand.

6.19 Dator

Dator, surfplatta eller motsvarande digital utrustning kan ingå i ett hushålls grundläggande hemutrustning. Ekonomiskt bistånd kan beviljas efter individuell prövning när behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Vid bedömningen ska särskilt beaktas om utrustningen behövs för studier, arbetssökande, myndighetskontakter eller för att barn ska kunna fullgöra sin skolgång.

6.20 Depositionsavgift

Bistånd till deposition för bostad, elavtal eller andra avtal beviljas restriktivt.

Deposition kan beviljas efter individuell prövning om den är en förutsättning för att den enskilde ska kunna få eller behålla en skälig boendelösning och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Om bistånd lämnas bör möjligheten till återkrav enligt socialtjänstlagen övervägas.

6.21 Flyttkostnader

Bistånd till flyttkostnader kan beviljas efter individuell prövning om flytten är nödvändig för att den enskilde ska uppnå eller bibehålla en skälig levnadsnivå.

Den enskilde ska i första hand själv ordna flytten med hjälp av eget nätverk eller genom enklare och kostnadseffektiva lösningar. Kostnad för flyttfirma kan beviljas om det finns medicinska, sociala eller praktiska skäl som gör att flytten inte kan genomföras på annat sätt.

6.22 Försäkringar

Hemförsäkring beviljas enligt skälig kostnad.

Barn- och ungdomsförsäkring ingår i riksnormen. Bistånd till kapitalförsäkring, pensionsförsäkring, livförsäkring, olycksfallsförsäkring eller andra frivilliga tilläggsförsäkringar beviljas normalt inte.

6.23 Glasögon och kontaktlinser

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till skäliga kostnader för glasögon eller kontaktlinser när behovet är styrkt genom synundersökning utförd av legitimerad optiker eller läkare.

För barn och ungdomar ska tillgängliga bidrag från Region Stockholm användas i första hand. Bistånd kan beviljas för den del av kostnaden som inte täcks av bidrag eller andra ersättningar.

Bedömningen ska utgå från prisvärda bågar och glas som tillgodoser det medicinska behovet. Utgångspunkten är att enkelslipade glasögon av enklaste modell kan beviljas. Behöver den enskilde andra typer av glasögon för att avhjälpa behovet behöver en kontakt tas med ordinerande optiker.

6.24 God man

Arvode till god man eller förvaltare beviljas normalt inte genom ekonomiskt bistånd om kostnaden omfattas av reglerna för nedsättning eller befrielse från avgift.

Om kostnaden inte kan efterges och den enskilde saknar ekonomisk möjlighet att betala kan en individuell bedömning göras.

6.25 Hemtjänst

Avgifter för hemtjänst beviljas normalt inte genom ekonomiskt bistånd eftersom avgifterna omfattas av maxtaxereglerna.

Om den enskilde har kostnader för trygghetslarm eller andra avgifter inom äldreomsorg eller omsorg om personer med funktionsnedsättning ska möjligheten till avgiftsreducering eller avgiftsbefrielse först utredas.

6.26 Trygghetslarm

Om en person har behov av trygghetslarm kan ekonomiskt bistånd beviljas till installationskostnad och skäliga avgifter om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

6.27 Hemutrustning

Ekonomiskt bistånd till hemutrustning kan beviljas efter individuell prövning när den enskilde saknar möjlighet att tillgodose behovet genom egna inkomster, tillgångar eller på annat sätt.

Med hemutrustning avses den utrustning som krävs för att ett hem ska kunna fungera och för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå. Detta omfattar exempelvis utrustning för sömn, matlagning, måltider, umgänge, förvaring, rengöring och rekreation. Även den elektronik som bedöms vara nödvändig för kommunikation, kontakt med myndigheter, arbetssökande, studier och delaktighet i samhällslivet kan ingå efter individuell bedömning.

Bistånd till hemutrustning kan även beviljas för:

- ersättning av utrustning som är utsliten eller obrukbar,
- nödvändig reparation av befintlig hemutrustning,
- underhåll av hemutrustning,
- komplettering av befintlig hemutrustning när sådan saknas och behov föreligger.

Bedömningen ska alltid vara individuell och utgå från hushållets faktiska behov, livssituation och möjligheter att själv tillgodose behovet framåt. Om personen haft medel och valt att ej använda dessa till hemutrustning behöver också beaktas. Den utrustning som beviljas ska hålla en skälig och funktionell standard. Hänsyn ska tas till möjligheten att anskaffa utrustningen på ett kostnadseffektivt sätt, exempelvis genom inköp av begagnade varor när detta bedöms lämpligt. Vid bedömning av lämplig prisnivå för hemutrustning ska lågprisvaruhusens priser vara vägledande.

Den enskilde har ansvar för att medverka i utredningen och styrka sitt behov. Hembesök kan vara aktuellt som en del av utredningen. Om den enskilde avböjer hembesök kan det vara svårt att fastställa om behovet finns och bedömningen får göras utifrån övriga tillgängliga uppgifter.

6.28 Hjälpmedel

Hjälpmedel kan beviljas efter individuell prövning om behovet styrks av behörig hälso- och sjukvårdspersonal och kostnaden inte täcks av Region Stockholm eller annan huvudman.

Möjligheten till lån, hyra eller förskrivning av hjälpmedel ska alltid utredas i första hand.

6.28.1 Ortopediska skor och inlägg

Om behovet av ortopediska skor eller ortopediska inlägg har ordinerats av vården kan ekonomiskt bistånd beviljas till den egenavgift som den enskilde ska betala. Regionens bidrag och högkostnadsskydd ska alltid utnyttjas i första hand.

6.28.2 Hörapparat

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till skäligen kostnader som inte täcks av regionens stöd eller högkostnadsskydd. Det billigaste alternativ som tillgodoser behovet ska normalt väljas.

Identitetshandlingar och medborgarskap

6.29 ID-handlingar

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till kostnad för identitetshandling när den enskilde saknar giltig legitimation och handlingen är nödvändig för att kunna ta del av samhällsservice, arbete eller ersättningar.

6.29.1 Främlingspass

Kostnad för främlingspass beviljas normalt inte.

6.29.2 Uppehålls- och arbetstillstånd

Kostnader för förnyelse av uppehålls- och arbetstillstånd kan beviljas efter individuell prövning när tillståndet är en förutsättning för den enskildes lagliga vistelse och möjlighet till försörjning.

6.29.3 Svenskt medborgarskap

Kostnad för ansökan om svenskt medborgarskap beviljas normalt inte. Undantag kan göras om medborgarskapet är en förutsättning för anställning eller för att uppnå egen försörjning.

6.30 Internet

Kostnad för internetabonnemang i bostaden kan beviljas till skälig nivå efter individuell prövning. Bedömningen ska utgå från ett enkelt abonnemang som möjliggör myndighetskontakter, arbetssökande, studier och annan nödvändig kommunikation. Ytterligare vägledning i detta moment av handläggningens genomförande, samlas i Handläggarstöd vid bedömning av ekonomiskt bistånd, bilaga 1.

Från och med 2027-01-01 väntas kostnad för Internet ersätta beloppet för dagstidning i riksnormen. Då tas kostnad för Internet bort från det som beviljas genom övriga levnadskostnader och bedöms ingå i den uppdaterade riksnormen.

6.31 Juridiska avgifter, rättshjälp och rättsskydd

Den enskilde ska alltid i första hand undersöka möjligheten att få hjälp genom rättsskydd i hemförsäkringen eller genom statlig rättshjälp.

Ekonomiskt bistånd kan i vissa fall beviljas till:

- självrisk vid rättsskydd,
- rättshjälpsavgift,
- nödvändiga ansökningsavgifter.

Bistånd kan efter individuell prövning bli aktuellt i familjerättsliga frågor, exempelvis vårdnad, umgänge, boende eller bodelning, om den juridiska åtgärden bedöms vara nödvändig för att den enskilde ska uppnå eller bibehålla en skälig levnadsnivå.

Bistånd kan även beviljas till ansökningsavgift vid äktenskapsskillnad eller upplösning av registrerat partnerskap när den enskilde saknar möjlighet att själv stå för kostnaden.

För föräldrar till ensamkommande barn kan bistånd till ansökningsavgift i tingsrätt för överflyttning av vårdnad beviljas efter individuell prövning.

Medlemskap i Hyresgästföreningen beviljas normalt inte genom ekonomiskt bistånd. Juridisk hjälp utöver vad som anges ovan kan endast beviljas i undantagsfall efter särskild utredning och individuell bedömning.

6.32 Kostnader i samband med ekonomiskt bistånd

Om utbetalningen av ekonomiskt bistånd görs på ett sådant sätt att det medför kostnader för den enskilde att hämta ut biståndet, bör nämnden ge bistånd till kostnaderna.

6.33 Körkort

Ekonomiskt bistånd beviljas i normalfallet inte till körkort, körkortsutbildning, handledarutbildning, teoriprov, körprov eller andra kostnader som är förenade med att ta eller behålla körkort.

Den enskilde ansvarar själv för att planera för sådana kostnader. Möjligheten att finansiera körkort genom exempelvis CSN:s körkortslån eller andra stödformer ska användas i första hand.

6.34 Läkarvård och läkemedel

Det är Region Stockholm som har huvudansvaret för att den enskilde får den hälso- och sjukvård som hen behöver. Kommunens yttersta ansvar omfattar inte insatser som annan huvudman ansvarar för. Den enskilde ska därför i första hand använda tillgängliga vårdinsatser, bidrag, ersättningar och högkostnadsskydd.

Skäliga kostnader för läkarvård, sjukvårdande behandling och läkemedel som omfattas av högkostnadsskyddet är godtagbara kostnader vid beräkning av ekonomiskt bistånd.

Patientavgifter för sjukhusvistelse, provtagning och förebyggande undersökningar, såsom mammografi och gynekologisk cellprovtagning, är godtagbara kostnader.

Kostnader för uteblivna vårdbesök beviljas inte.

Bistånd till delbetalningar av läkemedelskostnader beviljas i normalfallet inte.

6.35 Provtagning i samband med körkortsutredning

För att återfå ett återkallat körkort kan det krävas provtagning, läkarintyg eller annan utredning. Ekonomiskt bistånd till sådana kostnader beviljas i normalfallet inte.

6.36 Psykoterapi, alternativmedicinsk behandling med mera

Region Stockholm ansvarar för att tillhandahålla nödvändig vård och behandling.

Ekonomiskt bistånd till privat psykoterapi, samtalsbehandling, alternativmedicinska behandlingar, kiropraktik, naprapati eller andra behandlingar utanför regionens ordinarie vårdutbud beviljas i normalfallet inte.

6.37 Magasinerings

Bistånd till kostnad för magasinerings av möbler och andra tillhörigheter kan bli aktuellt när den enskilde tillfälligt saknar möjlighet att förvara sitt bohag, exempelvis vid avhysning eller annan tillfällig boendesituation.

En individuell bedömning ska göras av om magasinerings är en mer skälig och kostnadseffektiv lösning än att avyttra eller senare återanskaffa egendomen.

Om bistånd beviljas ska kostnaden begränsas till en skälig nivå. Beslut om magasinerings är tidsbegränsad till max sex månader och ska omprövas månatligen.

6.38 Omkostnader vid vistelse på behandlingshem

6.38.1 Boendekostnad

Vid vistelse på behandlingshem eller annan institution ska en individuell bedömning göras i samråd med placerande enhet av om kostnaden för den ordinarie bostaden ska beviljas.

6.38.2 Personliga kostnader

När en person vistas på behandlingshem, institution eller sjukhus och saknar egna inkomster kan bistånd beviljas till personliga behov såsom kläder och skor, hygienartiklar, telefon samt andra personliga utgifter (fickpengsnorm).

Om kost och logi ingår i vistelsen ska riksnormen reduceras för de kostnader som tillgodoses genom placeringen.

6.38.3 Särskilda kostnader

I samband med eller inför en behandlingsvistelse kan särskilda behov uppstå. Dessa kostnader ska bedömas i samråd med placerande enhet och avse sådana utgifter som är nödvändiga för att genomföra eller fullfölja behandlingen.

6.39 Fängelsevistelse

Vid kriminalvårdsvistelse ska en individuell bedömning göras av behovet av att behålla den ordinarie bostaden.

Ekonomiskt bistånd till boendekostnad kan i normalfallet beviljas under högst sex månader om det bedöms vara skäligt och det finns en realistisk möjlighet att den enskilde återgår till bostaden efter frigivning. Vid bedömningen ska hänsyn tas till möjligheten att hyra ut lägenheten i andra hand samt bostadens betydelse för den enskildes återanpassning och möjligheterna att ordna ett nytt boende efter frigivningen.

6.40 Resor

6.40.1 Arbets- och aktivitetsresor

Avser möjligheten att resa till och från arbete, praktik, studier, arbetsmarknadsinsatser, kompetenshöjande verksamhet eller rehabiliterande insatser. Kostnaderna beräknas normalt utifrån billigaste lämpliga färdstätt. För resor inom Haninge kommun och Stockholms län ska kollektivtrafik normalt användas om inte särskilda skäl talar för annat.

Kostnader därutöver prövas individuellt. Hänsyn ska tas till restid, avstånd, familjesituation, medicinska förutsättningar och den enskildes möjligheter att delta i arbete eller aktivitet.

Vid godkänt bilinnehav ska en individuell bedömning göras av skäliga kostnader i förhållande till alternativa resmöjligheter.

6.40.2 Begravningsresor

Resa inom Sverige i samband med nära anhörigs begravning kan beviljas efter individuell prövning. Med nära anhörig avses normalt make, maka, sambo, barn, förälder eller syskon.

Resor till begravning utanför Sverige beviljas normalt inte.

6.40.3 Färdtjänst

Ekonomiskt bistånd till egenavgifter för färdtjänst kan beviljas efter individuell prövning. Om kostnaden täcks av merkostnadsersättning eller annan ersättning beviljas normalt inte ekonomiskt bistånd till samma kostnad.

6.40.4 Inställelse vid domstol

Om ersättning för resa eller andra kostnader kan erhållas från domstol eller annan myndighet beviljas normalt inte ekonomiskt bistånd.

6.40.5 I samband med anhöriginvandring

Ekonomiskt bistånd till anhörigas resa till Sverige beviljas normalt inte.

6.40.6 Resekostnader ut från Sverige

För personer som tillfälligt vistas i Sverige och som saknar hemvist här kan bistånd i en akut nödsituation begränsas till kostnad för återresa till hemland, ambassad eller annan plats där personen kan få stöd.

6.40.7 Frivillig återvandring

Ansvar för kostnader i samband med frivillig återvandring åligger normalt Migrationsverket.

6.40.8 Sjukresor

Region Stockholms regler för sjukresor ska användas i första hand.

Ekonomiskt bistånd kan efter individuell prövning beviljas till egenavgifter för sjukresor om den enskilde saknar ekonomiska möjligheter att betala dessa.

6.40.9 Skolresor

Kostnader för skolresor är i första hand skolans ansvar. Kostnader som inte täcks av skolan ska prövas restriktivt.

6.40.10 Söka arbete i annan del av landet

Arbetsförmedlingens möjligheter till ersättning för resor ska alltid undersökas i första hand.

6.40.11 Umgängesresor

Det primära ansvaret för kostnader vid umgänge ligger hos barnets föräldrar. Om föräldrarna inte gemensamt kan lösa kostnaden kan ekonomiskt bistånd till umgängesresor prövas individuellt utifrån barnets bästa och barnets rätt till umgänge.

6.40.12 Övriga resor

Resor till exempelvis bröllop, högtider, födelsedagsfiranden eller andra privata arrangemang beviljas normalt inte.

6.40.13 Semester

Ekonomiskt bistånd till semester- eller rekreationsresor beviljas normalt inte.

6.41 Skulder och avbetalningar

Ekonomiskt bistånd beviljas som huvudregel inte till skulder eller avbetalningar. Detta gäller exempelvis privata lån, kredit- och

avbetalningsskulder, böter, kvarsatt, inkassokrav, skulder hos Kronofogdemyndigheten samt återkrav från Försäkringskassan.

Bistånd till skulder kan endast beviljas i undantagsfall efter individuell prövning om det är nödvändigt för att den enskilde ska uppnå eller behålla en skälig levnadsnivå och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Särskild hänsyn ska tas till om barn berörs.

Den enskilde ska vid behov hänvisas till budget- och skuldrådgivare.

6.42 Spädbarnsutrustning

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till nödvändig spädbarnsutrustning efter individuell prövning. Vid bedömning av lämplig prisnivå för spädbarnsutrustning ska lågprisvaruhusens priser vara vägledande.

Den enskilde har ett eget ansvar att, så långt det är möjligt, planera inför barnets födelse. Hänsyn ska tas till möjligheten att använda utrustning från äldre syskon, låna från närstående eller köpa begagnad utrustning.

Bistånd ska avse nödvändig och funktionell utrustning för barnets grundläggande behov. Bedömningen ska alltid utgå från barnets och familjens individuella förutsättningar.

6.43 Tandvård

6.43.1 Akut tandvård

Kostnad för akut tandvård är en godtagbar utgift vid beräkning av ekonomiskt bistånd. Det ska styrkas att behandlingen varit akut.

6.43.2 Nödvändig tandvård

Tandvård ska bedömas enligt socialtjänstlagen och regelverket för statligt tandvårdsstöd. Utgångspunkten är att ekonomiskt bistånd kan beviljas för nödvändig tandvård när den enskilde inte själv har möjlighet att bekosta behandlingen.

Den sökande ska som huvudregel lämna in ett kostnadsförslag eller en behandlingsplan från behandlande tandläkare. Om behovet av tandvård tydligt framgår av underlaget och den föreslagna behandlingen samt kostnaden ryms inom Försäkringskassans referenspriser kan beslut fattas utifrån inkomna handlingar.

Om behovet av behandlingen inte tydligt kan utläsas av kostnadsförslaget, om behandlingens omfattning är omfattande eller om kostnaden överstiger

Försäkringskassans referenspriser ska ärendet som huvudregel bedömas av kommunens upphandlade förtroendetandläkare innan beslut fattas.

Förtroendetandläkaren anlitas för en oberoende odontologisk bedömning och kan lämna en second opinion avseende:

- om behandlingen är nödvändig,
- om behovet är akut eller kan anstå,
- om behandlingen är odontologiskt motiverad,
- om kostnaden är rimlig,
- om alternativa behandlingsmetoder finns.

Socialnämnden är inte bunden av behandlande tandläkares behandlingsförslag utan gör en självständig bedömning av rätten till ekonomiskt bistånd.

Förtroendetandläkarens yttrande utgör en del av beslutsunderlaget.

För personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF), intellektuell funktionsnedsättning eller annan varaktig funktionsnedsättning som kan påverka möjligheten att sköta sin munhälsa ska handläggaren alltid utreda om den enskilde har rätt till tandvårdsstöd genom regionen. Detta kan exempelvis avse tandvård som ett led i sjukdomsbehandling, tandvård vid långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning eller uppsökande verksamhet och nödvändig tandvård. Den enskilde ska uppmanas att ansöka om eller utreda sin rätt till sådant stöd innan ekonomiskt bistånd beviljas.

Om den enskilde kan ha rätt till annat tandvårdsstöd ska socialtjänsten i första hand verka för att den möjligheten prövas. Ekonomiskt bistånd ska vara subsidiärt i förhållande till de ersättningar och stödformer som den enskilde kan ha rätt till genom regionen eller Försäkringskassan.